

ИМОМ БАРЗАНЖИЙ “МАВЛИД”ИНИНГ ТАРЖИМАСИ

05:00 / 07.03.2017 22831

ТАҚРИЗ

Ҳар бир олим зиммасидаги вазифаси ўлароқ, ўзидан кейин бошқалар ўқиб фойдаланишлари учун имкон қадар китоб ва рисоалар таълиф қилиши лозим. Шофеъий мазҳабининг таниқли олимларидан Имом Тожуддин Субкий (раҳматуллоҳи алайҳ) “Жамъул жавоме”нинг муқаддимасида айтадилар: “Олим ҳаёти давомида ҳар қанча маъруф ва машҳур бўлмасин, талбалари нечоғлик кўп бўлмасин, ўзидан кейин одамлар ўқиб фойдаланадиган китоб тасниф қилмас экан, унинг одамларга илмий нафи кам бўлиб қолаверади...”.

Сиз азизларга тақдим қилинмиш ушбу рисола имом Барзанжий (раҳматуллоҳи алайҳ)нинг қаламига мансуб, Росулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам)нинг мавлидлари ҳақидаги қасидалар таржимасидир. Ҳар йили Робиъул аввал ойи кириб келиши билан юртимизда жаноби Росулulloҳнинг мавлидларини нишонлаш анъанаси бошланиб кетади. Мамлакатимизнинг деярли ҳамма масжидларида бу байрам кўтаринки руҳ ва хушқайфиятда ўтказилади.

Бизнинг диёрларда асосан имом Барзанжийнинг мавлид қиссаларини ўқиш одат тусига айланган. Имом домлаларимиз, кўп аҳли илмлар мавлид маросимларида қатнашчиларга мавлид ҳақида оғзаки сўзлаб берсаларда, барибир, Росулulloҳнинг сийратлари ҳақида ҳарқанча мавъиза, мақола-ю рисоалар бўлса ҳам, халқимиз учун шунча оздир. Зотан, ул зоти шариф ҳақида суҳбатлашиш, сийратлари ҳақида китоб ва рисоалар битишнинг, ўзи алоҳида бир ибодатдир.

Аллоҳнинг инояти билан, ўз даврида Ислом оламига кўплаб қўлланма ва адабиётлар етказиб берган ютимиздан бугунга келиб яна Ислом қуёшлари аста-аста порлай бошлади. Ҳамюртларимиз ичида диний фанларда китоблар ёзадиган, илмий тадқиқотлар қила оладиган салоҳиятли аҳли илмлар етишиб чиқмоқда.

Халқимизга минбарлардан туриб маънавий озуқа, руҳий тарбиялар бериб келаётган малакали имом домлаларимиздан бири Равшанбек домланинг

ушбу рисолаши ҳам, Ўзбекистонимизда ёзилаётган китоблар сонини яна биттага оширди. Домланинг бу рисолаши сийрат илмининг ривожига ўз ҳиссасини қўшади, ўқувчиларнинг билимини ошириб, муносиб манафаати етади, деган умиддамиз.

Домланинг бу илмий ишлари ҳали бошланиши бўлиб, Аллоҳ хоҳласа бундан кейинги фаолиятларида кўплаб мақола ва рисоалар битишига, юртимизда битилмиш диний-маърифий адабиётларнинг кўпайишига ўзининг муносиб ҳиссаларини қўшади, деган умиддамиз.

Ҳикматуллоҳ Иброҳим.

БИРИНЧИ АТР

МУАЛЛИФ МУҚАДДИМАСИ

هَالَوَا وَهَلَانَا اَمْ يَلَع تَاكَرَبَلَا ضَيَف اُرَدْتَسُمْ ؕ ؕيَلَعَلَا تَاذَلَا مَسَابَا ؕ اَلْمَا اِيَدْتَبَا

Аввало, Аллоҳ таоло эга қилган ва етказган неъматлари устига яна қўшимча баракотлар мўл-кўллигини ёғдиришини сўраган ҳолда, Олий зотнинг номи ила (Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам сийрати тўғрисида ёзилган) имлони бошлайман.

هَاطَمَلِي مَجَلَا رُكُشَلَا نَمَ اِيَطْتُمْ ؕ ؕيَنَهَ ؕ غَا سُهُ دَرَاوَمَ ؕ مَحَب يِّنَ تَاو

Иккинчи бора, Аллоҳ таолога чиройли шукр уловларини минганча, мавриди ёқимли, сокин оқувчи тотли сувга ўхшаш ҳамд айтаман.

يَف لَقْتُنْمَا ؕ يَلْوَالَاوَا مَدَقَّتَلَابَا فَوْصَوْمَلَا رُونَلَا يَلَع مُسَاوَا يَلَصُوا
هَابَجَلَاوَا ؕ مَيَرَكَلَا رُغَلَا

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُهَلَّلًا مَلَسَ وَسَوَّاهُ صَوْمًا يَدَشْفَرَعَبَ مَرَكُّوْا رَبِّقُ مُهَلَّلًا رَطَعُ
وَهَلَّعُ كَرَابُ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва- салламнинг қабри шарифларини хушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Шарҳ: Бу гап дуо ҳисобланиб, эй, Аллоҳим, Раҳматингни нозил қил. Яни: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қабри шарифлари- га раҳматингни ёғдир ва уни ҳамиша зиёда қил”¹ -дегани бўлади. Уламолар Пайғамбар алайҳимус солату ва салломлар ҳақида салоту салом, саҳобаларга “розияллоҳу анҳу”, тобеъин, шайхлар, авлиё ва бошқа уламои киромларга “раҳматуллоҳи алайҳ”, деб дуо қилишни мустаҳаб санайдилар.

Назмий бўлақлар “аттириллахумма” деб ажратилгани сабабли омма уларни “Аттир” дея номлаб олганлар. _____

-

И К К И Н Ч И А Т Р

НАСАБИ ШАРИФ

هَلَّلًا دَبْعُنْ بَأَسَّوْهَلَّعُ هَلَّلًا لَّصَّ دَمَّحُ مَأْنُ دِيَّسَ وَهُ لُؤُقَافُ دُعَبَ وَ

(Ҳамду санодан) сўнг, (қуйида зикри келадиган зотнинг муборак насабларини) айтаман. У зот, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам, Абдуллоҳнинг ўғиллари.

Шарҳ: Куняси Абул Қусам-яъни: яхшилиқларни жамловчи.Лақаби Забиҳуллоҳ , 25 ёшида вафот этган.

¹Таълиқу мавлидин набий

²Роддул мухтор1-ж, 58-бет. Муҳаммад- тўхтовсиз мақталадиган маъносини ифода қилади.Араб тилида феъл ليعفت (тафъийл) бобида келганда, кўпинча бир ишни қайта-қайта, кўп марта қилинганлигини ифодалайди. Масалан: عطق (қотоъа) - кесди, عطق (қоттоъа) - қиймалади, حم (ҳамида) - мақтади, حم (ҳаммада) - тўхтовсиз мақтади. Шунда حم

(ҳаммада) феълидан ясалган مُحَمَّد (Муҳаммад) исми тўхтовсиз мақталадиган, деган маънони англатади. Мақтов Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни ҳар томондан чулғаган: исмлари - Муҳаммад ва Аҳмад, шафоат қиладиган

мақомларининг номи - “Маҳмуд”(мақтовли), қиёмат кунидаги байроқларининг номи -“Ливаул ҳамд” (мақтов байроғи), умматлари - “Ҳаммадун” (ҳамду санони кўп айтувчилар)дир. (“Сиз Пайғамбарни кўрганмисиз?” 1/64). Шифо китобида Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг муборак исmlарини адади ҳақида уламолар турли ривоятларни келтирганлар. Ибн ал-Арабий Шарҳи Термизийда исmlарини мингтага етказганлар. Имом Суютий бир рисоласида беш юзтага етказган. Қуръони каримда тўрт жойда Муҳаммад (“Оли Имрон”, 144-оят, “Аҳзоб”, 40-оят, “Муҳаммад”, 2-оят, “Фатҳ”, 29-оят), бир жойда Аҳмад (“Софф”, 6-оят) исми келган. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг муборак исmlари маданий сураларда зикр қилинганлиги ўша ерда яшаб вафот қилишларига ишорадай гўё. Кунялари Абул Қосим.

{وَيَسِّرْ لِي أَسْرًا} {تَدْمُحُ} {لَوْلَا أَنِّي شَأْمٌ سَأَوْ بِلْ طُمُ لِي دَبْعَ نَبَا}

Абдуллоҳ эса, Абдул Муттолибнинг ўғли. Исми Шайбатул ҳамд. (У олий хислатлари мақталган киши эди.) Қавс ичидаги қўшимча баъзи бир нусхаларда зиёда бўлиб келган.

Шарҳ: Абдулмуттолиб - Муттолибнинг қули, хизматкори. Отаси вафот этиб етим қолганидан сўнг, Муттолиб исми амакиси қарамоғида қолди. Шайба одамларнинг гапи ва амакисининг унга кўрсатган меҳр-оқибати натижасида ўзига Абдулмуттолиб лақабини олди. Истеъмолда исми қолиб, лақаби ишлатиладиган бўлиб кетди. Ҳамднинг Шайбага изофаси ташриф учундир. Яхши ниятлар ила келажакда мақтовга сазовор бўлсин деган умидда номланган. Бошида оқ сочи бўлгани учун онаси унга Шайба (Оқ соч) номини берди. Куняси Абул Ҳорис. Аммо арабларнинг туғилган чақалоққа бошида оқ сочи бўлмасада, Шайба исми беришлари улуғ ёшга етсин деган яхши умидда қилинади.

وَرَمَعُ هُمْ سَأَوْ مَشَاهِدًا

Ҳошимнинг ўғли. Исми Амр

Шарҳ: Ҳошим- нон тарқатувчи дегани. Узун умр кўрсин дейишиб, Амр деб номланган.

﴿هُوَ الَّذِي لَعْنَةُ أَقْتِرٍ إِذَا يَمُوتُ نَبِيٌّ دَلَّاهُ {هُوَ الَّذِي لَعْنَةُ أَقْتِرٍ إِذَا يَمُوتُ نَبِيٌّ دَلَّاهُ}

Абдуманофнинг ўғли. Исми Муғийра.)Олийжаноб бўлганидан баланд мартабалар унда интиҳо топган).

Шарҳ: Муғийра-душманга қарши чиқувчи ёки пухта иш қилувчи дегани. Чиройли бўлганидан қомарул ботҳо - чўлдаги ой лақабини олган.

نَا لِي صَقْلًا عَصُوقًا دَالِبٌ فِيهِ صَقْلٌ لِي صَقْبِ يَمُّسُ عَجْمٌ مُمْسٌ أَوْ يَصُوقُ نَبِيًّا
هَامِحٌ أَمَحٌ فَ مَرْتَحٌ مَلِمَ حَلَّالِي لِي لِي لَعْنَةُ لَلَّاهُ دَاغًا

Қусойнинг ўғли. Исми Мужаммиъ. Маккадан узоқда (жойлашган) Қузоъа (Яманда жойлашган) шаҳрининг четида Аллоҳ таоло (ҳайвонини овлашни, дарахтини кесиш, синдириш, ўтларини юлиш каби) ман қилинган нарсаларини қилишдан қайтарган, муаззам (улуғ), Ҳарамга қайтаргунича яшагани учун Қусой деб номланган.

Шарҳ: Қусойнинг исми Мужаммиъ бўлган.

مُيَكِّحٌ هُمَسٌ أَوْ بَابُ كِنَبِ

Килобнинг ўғли. Исми Ҳаким

Шарҳ: Итлар билан ов қилишга қизиққани учун Килоб номини олган.

Абу Руқойш ал-Калбий ал-Аъробийга

-“Нега фарзандларингизни Калб - ит, Зиъб - бўри, қулларингизни Марзуқ - ризқли, Рабоҳ - фоида”-деб номлайсизлар?

-Фарзандларимизни душманларимиз учун, қуларимизни ўзимиз учун номлаймиз,- деди. (Яъни: фарзанларимиз душманларимизни енгишда ёрдам беради.)

رُومِنٌ

Мурранинг ўғли.

Шарҳ:Қувватли, аччиқ дегани. Душманларига аччиқ захардай таъсир қилсин деб шундай номлашган.

بَعْكُنْبا

Каъбнинг ўғли.

Шарҳ: Каъб-улуғ, шарафли. Ибн Зубайр розияллоҳу анҳунинг хабарига қараганда, у Каъба олдида манжаниқ тошлари қулоқлари олдидан ўтишига қарамай, қотиб қолган Каъбадек ҳеч нарсага қарамасдан намоз ўқирди.

يَؤُلُنْبا

Луайнинг ўғли.

Шарҳ: Луай-буқача. Кучли бўлсин дея номланган.

بَلَاغُنْبا

Ғолибнинг ўғли.

Шарҳ: Ғолиб-ғалаба қилувчи.

يَشْرُقُ لَأَنْوَطُ بَلَاءُ بَسْنُتِ هَلْ أَوْ شَيْ رُقْ هُمْ سَأَوْ رُفِ نْبا

Фихрнинг ўғли. Унинг исми Қурайш бўлган. Унга ички Қурайшликлар нисбат қилинади.

Шарҳ: Фихр ва унинг авлоди араб қабилалари ичида кучли, жасоратли бўлганидан “Қурайш”-акула лақабини олишган. Мулла Алий ал-Қорий эса “Шифо”нинг шарҳида Фихр тарқоқ қабилани жамлагани учун “Қурайш”-жамловчи номини олган деган.

هَاضَتْ رَأَوْ رِيَتْ كَلْ هَلْ لَأَخَنْجَ أَمْ كُيْ نَأَنْ كُ هَؤُفَ أَمْ وَ

Фихрдан юқоридаги насаб кўпчилик (сийрат уламолари) қабул қилиб, рози бўлганидек Кинонийдир.

كَلْ أَمْ نْبا

Моликнинг ўғли.

Шарҳ: Молик-подшоҳ. Арабларнинг подшоҳларидан бўлган.

رُضِّن لِّلْاِبِّا

Назрнинг ўғли.

Шарҳ: Назр - чиройли, гўзал. Хуснда беназир бўлгани учун назр деб номланган.

عَنَّا نَكِنُّبَا

Кинонанинг ўғли.

Шарҳ: Кинона-камон ўқларини соладиган идиш.Ўз қавмининг айбла -рини беркитиб, ҳимоя қилсин дея шундай номлаганлар.

عَمَّيْنُخُنُّبَا

Хузайманинг ўғли.

Шарҳ: Хузайма-мустаҳкам.Ишига маҳкам,пухта бўлсин деб номлаган- лар.

عَكْرُدُّمَنْبَا

Мудриканинг ўғли.

Шарҳ: Мудрика-топқир.Исми Омир.Уч ака-ука бўлишган. Бир куни отаси Илёснинг туялари йўқолиб қолади. Топа олмагач, ўғилларига туяларни топиб келишни буюради. Уларни Омир топиб келади. Шундан кейин унга “Мудрика” (топқир) лақаби берилади.

يَبِّبَنَّالْاِبِّوْبُلُّصِ فِعْمُسَوَّيْمَحَلْلَا بَحْرَلَا يَلَّانْدُبُّلَا يَدَّهَآ نَمُّلَّوَا وَهَوَّ سَائِلَلَا نُّبَا
هَبَّلَّو يَلَّاعَاتَ هَلَلَلَا رَكَّذَمَّسَوَّيْلَعُ هَلَلَلَا يِّلَّص

Илёснинг ўғли. У Ҳарамни Риҳоб деган (бўш жойига) туяларни (ҳайдаб бориб) биринчи бўлиб ҳадя қилган. (Яна) Илёснинг сулбида Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам Аллоҳнинг зикр қилганлари,талбия айтганлари эшитилган.

Шарҳ: Илёс-ноумид. Отаси қарилик чоғида кўргани учун шундай номланган

رَضُّمَنْبَا

Музорнинг ўғли.

Шарҳ: Музор - чиройли, оқ юзли.

رازندونب

Низорнинг ўғли.

Шарҳ: Низор-оз. Отаси Музор туғилган вақтида оталари сулбида бир-бирларига ўтиб келаётган нубувват нуруни пешонасида зоҳир бўлганини кўргач, жуда хурсанд бўлиб кетди.Элга дастурхон ёзди. Бу гўдакка ҳар қанча сарфланса, оз деди. Натижада Низор номини олди.

دعمنوب

Маъадднинг ўғли.

Шарҳ: Маъадд—доим тайёр.

انذعنوب

Аднаннинг ўғли.

Шарҳ: Аднан—туриш.

ةينسلاةنسلاانابوءارفةمظنكلسآءو

Бу (насаби шариф) қимматбаҳо инжу, гавҳарларининг қадри юксак, мунаввар суннат (саҳиҳ ҳадислар) қўллари тизган шодадир.

Шарҳ: Мусанниф раҳматуллоҳи алайҳи насаби шарифни келтиришда саҳиҳ ҳадисларга суянганларини ўта балоғатли, фасоҳатли сўзлар ила баён қилмоқдалар.

هآبآوءعراشلآهنعكسمآمالسلآهفيعميهازباللخلالآهغفرو

У (насаби шариф)ни Шореъ (Набий соллоллоҳу алайҳи васаллам) Иброҳим алайҳиссаломга етказишни қарих қўрганлар.

مآلسلاهفيعلعيامساحيبيذلالآهفيسنلالمولعلايوذنعبيرالبنانذعو
هآمتنموءهتبنسن

Насаб илми билан шуғулланувчи уламолар наздида Аднан насабда Исмоил Забиҳуллоҳгача етиб боради.

هَلْ لَإِيَّالِهِمْ كُتِبَ الدِّينُ الْأُولَىٰ وَالْآخِرَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَنصِرُونَ
وَمَنْ يَعْزُزْهُمْ عَلَيْهِمْ يَوْمَئِذٍ الْغَنَاءُ

Бас, дур каби нур сочиб турган юлдузлар сингари (насаби ша- риф) шодаси қанчалар улуғ (мукаррам)!? У (шода) ичида (башариятни танлаб олингани), Саййидимиз, (Расули) Акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам бўла туриб, қандай ҳам улуғ бўлмасин!?

وَمَنْ يَعْزُزْهُمْ عَلَيْهِمْ يَوْمَئِذٍ الْغَنَاءُ
وَمَنْ يَعْزُزْهُمْ عَلَيْهِمْ يَوْمَئِذٍ الْغَنَاءُ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал- ламнинг қабри шарифларини хушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

У Ч И Н Ч И А Т Р

ЯНА НАСАБИ ШАРИФ

أَمْ أَرْجُو أَنْ يُنزلَ عَلَيَّ الْكِتَابَ الْغَيْرُ

Бу насаб шундайин улуғ насабдурки, гўё осмон у билан зийнатлангандек, ҳисоблайсиз. Ва яна шундай гумон қиласизки, Жавзо юлдузи у насабни худди маржон таққандек бўйнига тақиб безаниб олган...

أَمْ أَرْجُو أَنْ يُنزلَ عَلَيَّ الْكِتَابَ الْغَيْرُ

Қандай улуғ, шарафли насаб шодасики, сиз унинг ичида гўё бебаҳо дур кабисиз.

Шарҳ: Манашу икки байт “Қасидаи бурда” муаллифи Имом ал-Бусийрийнинг “Ҳамзийя” қасидасидан олинган.

هَيْلُهَا جَلَّ أَحْفَسُ نَمَّ يَلْغَتُ هَلْ لْهُ رَطِبَ سَنَنْ مَوْبُ مَرْكَأُو

Бу насаб қандаям мукаррам насаб эканки, Аллоҳ таоло уларни жоҳилият айбларидан авайлаб пок сақлаган?!

هَأَوْرُوِي نَهْلَاهُ دِرَوْمِ يَفُ دِرَاوِي قَارْعُلْ أَنْ يَزَلْ دَرُوَا

Юқорида зикри ўтган тартибдаги насабни Зайниддин ал-Ироқий (раҳматуллоҳи алайҳ) ўзининг “Мавридул ҳаний” номли китобида (Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг) муборак насаблари тўғрисидаги саҳиҳ ҳадислар ила келтирган.

هَمْ سِإْلَ أَنْ وَصَّ دَاخِمَ أَلْهُ أَبَا دِمْحَمْلَ مَ أَرْكَهُ لْإِلَ ظَفَحَ

Аллоҳ таоло Муҳаммад алайҳиссаломнинг каромати юзасидан, қолаверса муборак номларига айб етмасин учун ул зотнинг ота-боболарини ҳифзига олди.

هَمْ أَوْ هَيْبَ أَيْ لِي وَ مَدَّ أَنْ مُمْ رَاعُ مُمْ هَبْ صِي مَلَفَ حَافَّ سِلْ أَوْ كَرَتَ

Бас, Аллоҳнинг ҳифзи билан улар сифаҳ (зино) га яқин йўламдилар. Шундай қилиб, ҳазрати Одамдан то онаси ва отасига қадар бўлган аждодларига зино ори етмади.

Шарҳ: Манашу байт Ҳофиз Ибн Носириддин Димашқийнинг қасидасидан олинган.

هَيْبَةُ لْأَمْ هَرْغُرِي رَاسَأُ يَفُ ةُؤْبُنْ لْأُرُونُ يَرْسُ ةَ أَرْسُ

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг аждодлари, ҳаммалари обрў-эътиборли бошлиқ ўтганлар. Ул зотнинг муборак пайғамбарлик нурлари боболарининг пешоналаридаги чизиқларда намоён бўлиб, авлодма-авлод кўчиб юрарди.

﴿يَتَذَلُّهُرَاوُونَ أَلْأَوْلَمَحَبِضَرَّالْأَوْتَاوَامَّسَلْأَيَفَيَدُونَ وَ﴾

Осмонларда (Омина Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал- ламнинг) зотий нурига ҳомиладор бўлганлиги нидо қилинди.

﴿أَبَصِمِّيَسَنَبُؤُبُؤْهَلْبَّصْلُكْأَبَصَو﴾

Ёқимли, роҳатбахш (шарқдан эсадиган) сабо шамоли эсиб, ошиқлар хурсанд бўлди. Яъни: охир замон пайғамбарига ҳомиладор бўлганлик хабари ёқимли, роҳатбахш сабо шабодаси мисол ошиқларни ўз таровати ила хурсанд қилди

﴿يَسُذُنُّسَّالْحَتَّابَّنَلَامْأَوْبَدَجَلُؤُطَدَّعَبُضَرَّالْأَلْتَيَسُكَّو﴾

Узоқ давом этган қаҳатчиликдан замин ипақдек майин (гўзал) кийимларни кийди. Яъни: Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам баракотидан ерлар ям-яшил ўт- ўланларга бурканди.Чунки дунёга башариятнинг саййиди меҳмон бўлиб келаётганди.

﴿أَنَجُيَنَاجِلْجُرَّشَلْأَيَنَدَّأُورَامُّثَلْأَلْتَعَنِّيَاو﴾

Мевалар (етилиб) фарқ пишди. Янги мева узиб (тановул қилув- чига) дарахтлар меваларини яқин қилди.

﴿يَبَرَّعَلْأَلْأَحْصَفَبِشَيْرُقْلِيَّأَدْلُكْهَلْمَحَبَّتَقَطْنَو﴾

Қурайш қабиласидаги ҳамма ҳайвонлар Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламга омиладор бўлинганлигини араб тилида равон сўзлади.

﴿أَوْفَالْأَوُؤُؤْوَلْأَيَلَعُْمَانُصَالْأَوُؤُؤَسَالْتَحَّو﴾

Тахтлар, бут ва санамлар юз тубан ерга қулади.

عِيَّ حَبْلُ الْهُبَّاءِ وَبِرَاعِ مَلَأَوْ قَرَأَ شَمْلًا شَوْحًا وَتَرَشَّابًا وَ

Машриқу мағрибда яшовчи ваҳший ҳайвонлар, сув ҳайвонлари бир-бирларига хурсандчилик изҳор қилдилар.

هَآيَ مَحَسَّنًا كَرُورَسًا لِمَنْ مَلَأَوْ عِلَّاتَ سَتَحًا وَ

Бутун олам шодлик (шароби)дан (тўлдирилган) сурур, шодонлик қадаҳини ичди.

مِنْ مَزَلِ الْضَبَّانِ جَلَّالٍ تَرَّشُّبًا وَ

Жинлар Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг дунёга келиш пайти яқинлашаётганлик хабарини беришди.

Шарҳ: Баъзи нусхаларда “бушширот” маълум феъли мозий шаклида келган.

عِيَّ نَابِ رَلَّاتِ بَرَّوْ وَنَاةَ كَلَّاتِ تَكُهُتًا وَ

Коҳинлик барбод қилинди. Роҳиблар (бўлаётган ишлардан) хавф қила бошладилар.

هَاتِ هُنَّ سَحَّالِ حَيْفَ وَرِيَّ بَخْرِيَّ لِكِ وَرَبَّ خَبَّ جَلَّ وَ

(Воқеаларни) чиройли ҳуснидан (ёқа тишлаб) лолу-хайрон қолишиб, ҳар бир олим, хабардор кишилар (бу оламшумул) хабарни тезда тарқатдилар.

عِيَّ رَبِّ لَإِ رِيَّ حَوْ وَنِيَّ مَلَأَ الْإِدِّيَّ سَبَّ تَلَمَّ حَدَّقَ كُنَّ إِهَلَّ لِيَّ قَفَمَ أَنْ مَلَأَ يَفِيَّ هُمَّ أَمَّ تَيْتًا وَ هَابُ قُعُ دَمَّ حُتَّ سُهُنَّ أَلَّ أَدَّمَّ حُمَّ هَيْتُ غَضَّ وَ إِذِيَّ هَيْ مَسَّ وَ

Онаси (Омина)га тушида: “Сиз борлиқнинг энг яхшисига ҳомиладор бўлдингиз. Уни дунёга келтирганингизда Муҳаммад деб номланг, чунки у зот алал оқибат мақталур”, - дейилди.

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُمَّهَلَلَا مِيْلَسَتَوِ ةَالَصَّ نَمَّيْدَشَ فَرَعَبَ مَيْرَكُّلَا ةَرَبَقَ مُمَّهَلَلَا رَطْعَ
وَءَلَعَكْرَابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал- ламнинг қабри шарифларини хушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Б Е Ш И Н Ч И А Т Р

ҲОМИЛАДОРЛИК ВАҚТИ ВА ТАВАЛЛУДЛАРИ

ءِيَوْمَ لَلْاَوْقَالَا رُوْهُشَمَ يَلَعَنَ اَرْهَشَ مَلَسَوِ ةَيَلَعُ هَلَلَا يِلَصَّ وِلْمَحْ نَمَّ مَتَّ اَمَلَوِ
نَمَّيْدَعَّ يَنْبَ وِلْاَوْحَّ اَبَ زَاتْجَا دَقَّ نَاكَ وِلْهَلَلَا دُبَعُ ةُؤْبَا ةَرْوَنُ مَلَا ةَنِّي دَمَلَابَ يَّفُؤُتْ
ءِيْرَاجَّ نَلَلَا ةَفِيْ اَطَلَا

Ривоят қилинган машҳур гапларга қараганда, ҳомилага икки ой тўлганда, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг оталари Абдуллоҳ Нажжор қабиласидаги Бани Адий (уруғидаги) тоғалари ҳузуридан қайтаётиб (йўлда) вафот этди.

هَ اَوْكَشَوُ ةَمُقْسَنَ نُونَا عِيَّ اَمِيْقَسَ اَرْهَشَ مَهِيْفَ ثَكَمَوِ

(Ўлимдан олдин) тоғалариникида бир ой касал бўлиб ётди. (Қариндошлари) уни касали ва шикоятларидан (хабар олиб) ёрдам бериб турдилар.

نَاوِ ةَيَرَمَقِ رُوْهُشَا ةُغْسَتَ حَجَّ اَلَلَا يَلَعَنَ مَلَسَوِ ةَيَلَعُ هَلَلَا يِلَصَّ وِلْمَحْ نَمَّ مَتَّ اَمَلَوِ
هَادَصُ ةَنَعَّ يَلَجَّ نَيَّ نَانَا مَزَلَلَا

Ҳомилага қамарий ой ҳисобида тўққиз ой тўлганда, замоннинг (туғилиши кутилаётган) зотга ташналиги кетаёзди.

“Юриш-туришида, ҳайъатда, сийратда, кўринишда Фотима бинти Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламчалик Росулulloҳ- га ўхшаш кишини кўрмадим”.

“У Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг олдига қочон кирса ўринларидан туриб, ўпиб ўз жойига ўтказар эдилар. Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам унинг олдига қочон кирсалар ўрнидан туриб, ўпиб, ўз жойига ўтказар эди...”, деди.

Термизий, Насай ва Абу Довуд ривояти.Унинг лафзи:

Уммул мўъминийн Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

Ҳайъатда, сийратда, кўринишда Фотима каррамаллоҳу ваҷҳаҳочалик Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга ўхшаш кишини кўрмадим. У Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг олдига қачон кирса ўринларидан туриб, қўлидан тутиб, ўпиб ўз жойига ўтказар эдилар. Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳам унинг олдига қачон кирсалар ўрнидан туриб, қўлидан тутиб, ўпиб, ўз жойига ўтказар эди.

عَدَا نَاكَ - مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلٍ - سَيَّبْنَا نَا : لَأَقُوهَنَّ أَيْ بَأْنَعِ لَالِهَ نَبِّ دَمَّ مَنُ عَ تَأَقُثَ رَأَزْبُ لَالُ أَجَرُو رَأَزْبُ لَالُ هَاوْرُهُ تَيْبُ لُحْدَيْ سَيَّحَهُ هَلْ أَنْ مَقَّ حَجَّ

Муҳаммад ибн Ҳилолдан у отасидан ривоят қилади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам чиқиб то уйига кириб кетгунларича туриб турар эдик”, деди.

Баззор ривояти.Баззорнинг кишилари сиқа-ишончли кишилар.

سَيَّبْنَا لَالِهَ لَيْلٍ لَسْرَأُ دَغَسَ مَكُحَ لَيْعَ اُولَزَنَ اَمَلَةَ طَيْرُ رُقَلَهَ اَنَّا نِي رُدْحُ لَالِ دِي غَسَ يَبَأْنَعِ عَدَا نَاكَ - مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَلُ لَيْلٍ - سَيَّبْنَا نَا : لَأَقُوهَنَّ أَيْ بَأْنَعِ لَالِهَ نَبِّ دَمَّ مَنُ عَ تَأَقُثَ رَأَزْبُ لَالُ أَجَرُو رَأَزْبُ لَالُ هَاوْرُهُ تَيْبُ لُحْدَيْ سَيَّحَهُ هَلْ أَنْ مَقَّ حَجَّ

Абу Саъийд ал-Худрий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Қурайза аҳллари Саъднинг ҳукмига тушганда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам унга одам юборди. Оқ эшакни миниб келди. Шунда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Сайидларингизга туринглар” ёки “Яхшиларингизга туринглар”, - дедилар.Келиб Росулulloҳнинг олдига ўтирди.

Абу Довуд ривояти.

Ҳадисда аҳли фазлларнинг иззат-икром қилиш ва келганларида туриб кутиб олишга далилдир бор.Қози Иёз бу наҳий қилинган туриш эмас.Ўтириши довомида қолганларни тик туришларини яхши кўрадиган кишилар учун туриш макруҳ деганлар.

Ҳадиси шариф Саъд ибн Муоз розияллоҳу анҳу ҳақида айтилган.

سَلَّجَ وَرَمَاعُ نُبَا مَاقَفِ رِمَاعِ نُبَاوِ رِيْبُ زَلَا نُبَا لَعِي وَاغْمَجَخ: لَاقِ زَلَجَمِ يَبَا نَع
هُ لَلِ لِي لَصَلَلِ لَ لُوسَرُ تَعَمَسِ يِنْفِ سَلَجِ رِمَاعِ نُبَا لَعِي وَاغْمَجُ: لَاقِ فَرِيْبُ زَلَا نُبَا
نَمُ هَدَعَقَمُ أَوْبَتِي لَفِ أَمَائِقُ لَجَلِ لَ لُوسَرُ نَبَا حَا نَمُ " لُوقِي - مَلَسَوِ هِي لَع
دُوَادُوبُ أَوْر. رَانَلِ

Абу Мижлаз розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Муъовия Ибн Зубайр ва Ибн Омирнинг олдига чиқди. Ибн Омир ўрнидан турди. Ибн Зубайр ўтираверди. Муъовия Ибн Омирга: “Ўтир. Мен Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг:

“Ким кишиларни унга тик турмоқликларини яхши кўрса дўзахдаги жойига тайёрланаверсин”, деганларини эшитганман”, - деди.”

Абу Довуд ривояти.

رِمَاعُ نُبَا مَاقَفِ رِيْبُ زَلَا نُبَاوِ رِمَاعِ نُبَا هِي فِ اَتِيْبَ لَحَدَ لَعِي وَاغْمَجُ نَبَا زَلَجَمِ يَبَا نَع
هُ لَلِ لِي لَصَلَلِ لَ لُوسَرُ تَعَمَسِ يِنْفِ سَلَجِ رِمَاعِ نُبَا لَعِي وَاغْمَجُ: لَاقِ فَرِيْبُ زَلَا نُبَا سَلَجِ و
رَانَلِ ي فِ اَتِيْبَ أَوْبَتِي لَفِ أَمَائِقُ دَابِعُ لَ لُوسَرُ نَبَا هَرَسُ نَمُ " لُوقِي - مَلَسَوِ هِي لَع
دُوَادُوبُ أَوْر

Абу Мижлаз розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Муъовия бир уйга кирди. У ерда Ибн Зубайр ва Ибн Омирлар бор эди. Ибн Омир ўрнидан турди. Ибн Зубайр ўтираверди. Муъовия Ибн Омирга: Ўтир. Мен Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг:Кимни бандаларни унга тик турмоқликлари хурсанд қилса дўзахдаги уйга тайёрланаверсин”, деганларини эшитганман, деди.”

Абу Довуд ривояти.Юқорида Абу Мижлаз розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган икки ҳадис маънода очиқ-ойдин эмас.“Саййидларингизга туринглар” ҳадисига ҳам тескари келмайди.Чунки бу ваъийдлар турилмаса мутакаббирлик қилувчи, ғазаби келиб, қариҳ кўрувчилар ва ўзи ўтириб олиб қолганларни туришларини яхши кўрадиганларга қаратилган.

عَلَيْكَ وَتُمْ - مَسَّ وَهِيَ لَعَلَّ لِي لَص - لَلْ لُ لُ وَسَرَّ أَنْ يَلَعَ جَرَحَ : لَأَقَ - مَ أَمْ أَى بَ أَنْ ع
هُ أَوْ . "أَضْعَبُ أُهُضْغَبُ مُطْعُغِي مُجَاعِ أَلْ أُمُوقَاتِ أَمْ كِ أُمُوقَاتِ أَلْ : "لَأَقَفَ - لِي لِي لِي أَنْ مُمْ قَفَ أَصَعَ
عَ . جَ أَمْ نُ بَ أَوْ دُ أَدُوبَ أْ .

Абу Умома розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Бизга Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳассаларига таяниб чиқдилар. Қаршилаб ўрнимиздан турдик. Шунда у зот: “Ажамлар баъзиси баъзисини улуғлаб турганидек турманглар”, дедилар”. Абу довуд, Ибн Можа ва Аҳмад ривояти.Бу ҳадиси шариф заиф, ҳужжатга ярамайди.Унда Абу Марзуқ ва Абу Ғолиб ҳужжатга ярамайди.Фатҳ”да Ибн Ҳажар Табарийдан нақл қилиб: “Санадида изтироб ва танилмаган кишилар бор”, деган.

عَلَيْكَ وَتُمْ - مَسَّ وَهِيَ لَعَلَّ لِي لَص - لَلْ لُ لُ وَسَرَّ أَنْ يَلَعَ جَرَحَ : لَأَقَ - مَ أَمْ أَى بَ أَنْ ع
هُ أَوْ . "أَضْعَبُ أُهُضْغَبُ مُطْعُغِي مُجَاعِ أَلْ أُمُوقَاتِ أَمْ كِ أُمُوقَاتِ أَلْ : "لَأَقَفَ - لِي لِي لِي أَنْ مُمْ قَفَ أَصَعَ
عَ . جَ أَمْ نُ بَ أَوْ دُ أَدُوبَ أْ .

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:“Уларга Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўра маҳбуб шахс йўқ эди. У зотни кўрганларида ўшани қариҳ кўришини билганликлари учун турмас эдилар”. Бухорий “Адаб”да, Термизий, Аҳмадлар ривоят қилганлар. Бу ҳадиси шариф Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўта товозели эканлигига ёки арабларнинг одоб мақомида ошиқча такаллуфни қариҳ кўришларига оиддир. Уламоларимиз эса: Шайх Аҳмад ибн Қудома ал-Мақдисий:“Уламолар ота-она, одил имом, фозил кишилар учун туриш мустаҳаб санайдилар. Бу фозил кишилар орасида шиорга айланиб қолган. Бир инсон туришга ҳақли кишиларга турмай, инсонларнинг: “Улар шаънини паст санаб, (одобда) ноқислик қилди”,-деган нисбат беришларидан омон бўлмайди. Натижада анашу адоватга сабаб бўлади”. Аҳли фазллар учун туриш мустаҳаб.У ҳақида ҳадислар ворид бўлган. Наҳий борасида сариҳ, саҳиҳ нарса йўқ. Ота, ҳоким каби аҳли фазллар учун туриш мустаҳаб ҳисобланади.Чунки буларга ихтиром кўрсатиш шаръан ва

одоб юзасидан матлубдир.

Шайх Важиҳуддин Абулмаъалий “Ҳидоя”нинг шарҳида: “Уламо ва аҳли шарафларни туриш ила икром қилиш мустаҳаб суннат (одат)дир.”,-деган.

Қолюбий: “Бойлик учун эмас, олим, мусолиҳ (ислоҳ қилувчи), дўст ва шарафли кишилар учун туриш суннат ҳисобланади. Баъзилар ҳозирги замонда уни вожиблиги ҳақида баҳс қилганлар.Чунки уни тарк этмоқ сила (раҳм)ни узиш ҳисобланади.

Байҳақий: “Ансорлар Саъд розияллоҳу анҳуга, Толҳа розияллоҳу анҳу Каъб розияллоҳу анҳуга турганларидек яхшилик ва икром маъносидаги туриш жоиз.Туришларига ўзини ҳақли деб эътиқод қилиб, турмасалар ғазаби келиб, маломат тошини отиб, шикоят қиладиган кишига (туриш) лозим эмас”.

Имом Ғаззолий раҳматуллоҳи алайҳ: “Улуғлаш тариқасида туриш макруҳ. Ҳурмат тариқасида туриш макруҳ саналмайди деганлар”.

Қуртубий роҳматуллоҳи алайҳ: “Ўзи ўтириб, бошқалар турмаса ғазаби келадиганларга туриш макруҳ деган”.

Мулла Али Қорий раҳматуллоҳи алайҳ Шифога битган шарҳида Тилимсанийдан нақл қилиб айтади: “Тилимсаний раҳматуллоҳи алайҳ айтади: “Туриш тўрт хил бўлади:

- 1.Ман қилинган туриш.Ўзи учун турмоқликларини яхши кўрадиган киши учун туриш.
- 2.Макруҳ туриш. Ўзи учун турмоқликларини ёмон кўрадиган киши учун туриш.
- 3.Жоиз туриш.Тавозели олим учун туриш.
- 4.Чиройли саналган туриш.Сафардан келган одам учун туриш.

Хулоса: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётлик чоғида ҳам вафотидан сўнг ҳам бирдек эҳтиром қилиш вожиб. Жумҳур уламолар аҳли фазл ва олим кишиларга туриш мустаҳаб эканлигига иттифоқ қилганлар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг аҳли фазл ва олимларга муаллим эканлигини эътиборга олсак, туриш жоиз ҳисобланади. Мавлид қилиш бидъати ҳасана бўлганидан кейин ихтилоф чиқармаслик керак. Ихтилоф чиқариб яна қалбларимиз ихтилофли бўлиб

қолмасин!!!

Касаллиги, қарилиги ёки туришни истамаганларни маломат қилиб жанжал чиқармаслик лозим ва лобуд.

Баъзи бир жоҳил кишиларни маҳалли қиём пайтида Росулulloҳнинг руҳлари ҳозир бўлади деган фикрлари ҳеч қандай илмий асосга эга эмас!

ءَاَرَءَ لَيْلٍ نَّعْتَرَفُ سَأُئِي ضُمَّ كُنْ مَسْمُومٌ لَكَ أَيُّ حَمَوُ

Қуёш каби порлаган юзингиз нақадар гўзал ! Ундан ўша қоронғу кеча ёришиб кетди.

Шарҳ: “Ва муҳаййан” дан то “ҳаққол ҳанаау” деган байтлари машҳур шоир Имом Бусийрий раҳматуллоҳи алайҳнинг “Ҳамзийя” қасидасидан олинган. Буни билиш мушkil эмас. Сабаби Барзанжий раҳматуллоҳи алайҳнинг қасидасидаги байтлар ҳои ҳавваз ила ниҳояланади.

“Ва муҳаййан” роф билан ўқилади.31- саҳифадаги “Насабун” билан бошланувчи байтлари ичидаги “Ҳаббаза” ни фоили “иқдун”га атф бўлади. Шунда маъно: Нақадар гўзал сизнинг қуёш каби порлаган юзингиз! Ундан ўша кеча кўзларни қамаштирувчи нур барқ урди.

Одатда инсоннинг чиройини намоён қиладиган аъзо юз ҳисобланади. Бу ерда мусанниф раҳматуллоҳи алайҳ “зикри жуз, иродатул кулл” - бўлакни зикр қилиб, бутунни ирода қилиш қоидасини ишлатмоқда. Шунга биноан, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари нақадар гўзал, мукаррам-деганидир.

ءَاَوْدُوا وَمَوِي بُرُوسٍ نِي دَلَّ لَكَ يَدُّ اِدْلُومَلْ اَلَيْلِ

(Яна) ўша таваллуд кечаси дини Исломга ҳурсандчилик, шоду-хуррамлик зиёда бўлди.

ءَأَسَّ نَلْ اَلَنْتَ مَلْ اَمْرًا حَفَّ نَمْرَبُ وَتَنْبَا وَغَضَّوْبَ تَلَّ اَنْ مَوِي

Ваҳбнинг қизи (Омина) Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васал- ламни дунё келтирган куни дунё аёллари етмаган фахр-ифтихорга етди.

эхтироми юксак чўққида бўлган кишига Тубо бўлсин!? (Туриш тўғрисидаги гаплар юқорида ўтди.)

كِرَابٍ وَّوَمَّسَوِّصٌ مَّهَلِّمِ لِسَتَوِّعَالِصِّ نَمِّدِي دَشِ فَرَعَبَ مَيَّرَكُلَّ اَهَرَبَقٌ مَّهَلِّمِ لِرَطِّعِ
هَيَّعِ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал- ламнинг қабри шарифларини хушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

ОЛТИНЧИ АТР

ТУҒИЛИШ

ءَامَّسَلَّ اِيَّ اِهَسْ اَرَّ اَعْفَارِ ضَرَّ اَلَا اِيَّ عَهَّ دِيَّ اَعَضَّ اَوَّ مَّسَوِّعَ اِهَلِّ اِيَّ لَصَّ زَرَبَو
رئاس اِيَّ عَهَّ رَدَقِ عَغْفَرِ اِيَّ اَرِي شُمَّ وَّ هَالُغِ وَّ دَدُوْسِ اِيَّ اِعْفَرَّ اِكَلَّ اَذْبِ اِيَّ مَوْمِ اِيَّ لَعْلُ
هَيَّ رَبِّ اِيَّ

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам икки қўлини ерга, бошларини эса чексиз осмонга қаратганча гўё мартабаси олий, борлиқдаги бошқа (кимсалар(дан қадри баланд бўлишига ишора қилгандай (сажда қилган ҳолида) дунёга келдилар.

هَيَّ اِيَّ اَجَّسَوِّ وَّ هُءَابِطٌ تَنْسَحِ اِيَّ دَلَّ اِيَّ بَبَّ اِيَّ اِهَلِّ اِيَّ نَّ اَو

У зот (ҳаммининг наздида) табиати, хулқ-атвори чиройли, маҳбуб (севикли) эдилар.

هَيَّ نَبَّ اِيَّ اِيَّ تَاوَبُ فُ وَّ طِيَّ وَّ هَوَّ بِلَّ طُمَّ اِدَبَعُ هُمَّ اِيَّ تَعَدَو

Онаси Абдулмуттолибга (одам жўнатиб) чақиртирди. Абдулмут -толиб эса Каъбани тавоф қиларди.

هَانُم رُوْرُس لِن مَعَلَب وَهِي لِرَطْن وَاَعْرُسُم لَبْقَاف

(Хушхабарни эшитгач) шошилиб келдида, набирасига назар солди. Шодликдан боши кўкка етди.

يُن لِرَطْن وَاَعْرُسُم لَبْقَاف وَاَعْرُسُم لَبْقَاف

Набирасини Каъбаи Муаззама (ичига)га олиб кириб, хулуси нийятлар ила дуои хайрлар қилди.

هَانُم رُوْرُس لِن مَعَلَب وَهِي لِرَطْن وَاَعْرُسُم لَبْقَاف

Яратганга берган неъматларига шукроналар айтди.

هَانُم رُوْرُس لِن مَعَلَب وَهِي لِرَطْن وَاَعْرُسُم لَبْقَاف

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам пок, хатна қилинган, илоҳий қудрат қўли билан киндиги кесилган ҳолда туғилдилар. Икки кўзлари июнат сурмаси ила сурмаланиб, ёғ суртилган, ҳушбўй ҳолда (дунёга келдилар)

هَانُم رُوْرُس لِن مَعَلَب وَهِي لِرَطْن وَاَعْرُسُم لَبْقَاف

Ривоятларда “бобоси роппа-роса етти кунлик бўлгандан сўнг хатна қилиб, валима (суннат) тўйи қилиб, (элга дастурхон ёзиб) таомлар улашиб, (чақалоққа) Муҳаммад деб исм қўйди ва жойини яхшилаб берди”, - дейилган.

Шарҳ: Еттинчи куни чақалоқ номидан қурбонлик сўйиб, хатна қилиб, катта зиёфат беради. Баъзилар Пайғамбаримизни хатна қилинган ҳолда туғилганлар, деб айтишган. Аммо имом Заҳабий: “Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам етти кунлик бўлганларида боболари Абдулмуттолиб

хатна қилган, Муҳаммад деб исм қўйган ва қурбонлик сўйиб зиёфат берган”, деган ривоят” хатна қилинган ҳолда туғилган”, деган ривоятдан кучлироқ”, деган. Шунга биноан, мусанниф раҳматуллоҳи алайҳнинг иккинчи гаплари қувватлидир.

Юқоридаги саҳифада Омина онамиз ҳомиладорлик пайтларида, туғилажак фарзандини “Муҳаммад”,-деб номланиши айтилган Шунингдек, Абдулмутолиб ҳам тушида ўз сулбидан одатдагидан бошқа улуғ мақомга сазовор бўладиган фарзанд туғилишига ишорат этувчи ҳолатни кўрган экан. Икки тушнинг таъсирида ва келиннинг гапига биноан, Абдулмуттолиб набирасини “Муҳаммад” деб номлаган. Тарихчиларнинг такидлашларича, ўша вақтгача арабларнинг ичида фақат уч кишига Муҳаммад исми қўйилган экан. Бир гуруҳ кишилар бир подшоҳнинг ҳузурида бўлишибди. У аввалги китоблардан хабардор экан. Подшоҳ суҳбат давомида Ҳижоз томондан Муҳаммад номли пайғамбар чиқишининг хабарини айтибди. Меҳмонлар ичидан уч кишининг хотинлари ҳомиладор экан. Учовлари ҳам хотиним ўғил туғса, исмини Муҳаммад қўяман, деб ният қилишди. Уларнинг хотинлари ўғил туғибди. Фарзандларини яхши ният билан Муҳаммад деб номлабдилар. Улар қуйидаги кишилар экан: Муҳаммад ибн Сулаймон ибн Мужошеъ, Муҳаммад ибн Аҳижжа ал-Жаллоҳ ва Муҳаммад ибн Ҳимрон ибн Робиъалар. (“Ҳадис ва ҳаёт” 19-жуз, 64-бет;)

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُحَمَّدًا مِمَّنْ لَسَتْ وَوَالَصَّ نَمَّيْ دَشَّ فَرَعَبَ مِمَّنْ رَكَّلَ الرَّبَّ قُمَّ لَلَّ رَطَّعَ
وَلَّعَ كَرَّابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Е Т Т И Н Ч И А Т Р

ТАВАЛЛУД ПАЙТИДАГИ ҒАРОЙИБОТЛАР

وَيَبِيغُ بِنَارِغَ وَوَقْرَاوْخَ مَلَسَ وَوَلَّعَ هَلَّ لَلَّ يَلَّصَ وَوَدَّالَ وَوَدَّنَ رَطَّو

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам таваллуд пайт- ларида ғайбий (ғайбга оид) ғаройиб, ғайриоддий (ҳодисалар) бўлди.

هَابَتْ جُمُومٌ وَيَلْعَاغُ تَهْلُجُ لَإِثْمِ مُنَابِّ أَمَّ الْعِوَاءِ وَهَتَّوْ بُنْ لَاصَّاهُ رَا

Мақсад нубувватга тайёрлаш, (туғилажак фарзанд) Аллоҳнинг ихтиёр қилиб, танлаб олган (охирги Пайғамбари) эканлигини билдириб, эълон қилиб қўйиш (эди).

هَيِّنَاطِيَّ شَلَّاسُ وُفْنُ لَأُووَدَ وَهَدَّرَمُ لَأَهْنَعُ دُرَّوَّاطْفَحُ أُمَّسَلَّاتِ دَيَّرَف

Осмон муҳофазани оширди.(Кофир) жинлар, шайтоний нафс эгалари осмондан қувиб, ҳайдаб туширилди.

هَاقِرَمَ لِحَاحِ يَفِي مَيَّجَرُّ لَكِ تَارِيَّيْنِ لَأُمُوجُّ لَأَتَمَّجَرَو

Тушиш пайтида ўтли юлдуз парчалари билан тошбўрон қилинди.

هَيَّرَهْزَلَأُ مُجَنَّأَلْ مَّسَوَّهَيَّعُ هَلَّالِ يَّيَّصَّهَيَّ لَأَتَلَدَتَو

Нурли юлдузларнинг бари Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга яқин бўлди.

هَابُرَّو مَحَّخَلْ دَاهُو أَوْزُونُ بَتَرَانَتْ سَاو

Нури билан Ҳарами шарифни пасту-баландликларини ёритди.

Шарҳ: Ибн Диҳя юлдузларнинг яқин бўлиши, туғилишни кечасида бўлишини тақозо қилади. Шунинг учун гап заифдир. Заркаший эса буни далил қилиш тўғри эмас. Нубувват замони хориқи одатга лойиқдир. Кундузи ҳам юлдузларнинг тушиши мумкин.

هَيَّرَصَّيَّ قَوْلِ لِمَأْشَلَأُ رُوْصُقُ هَلَّ تَأْضَأُ رُونُ مَّسَوَّهَيَّعُ هَلَّالِ يَّيَّصَّهَيَّ مَعَّجَرَحَو

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан нур таралиб, (Шомдаги) Қайсар қасрларини ёритди.

هَانَعَمَوُهُرَادَةَكَمُحِاطِبِنَمَاهَارَف

(Ҳатто) Макканинг пастлик жойларидаги кишилар ҳам ўз уй-жойини кўрдилар.

هَآوَسَوُهُكَمَسَنَآوَرَشَوُنَآغَفَرِيَدَلَاةِيَوَرَسُكُلَلِنِئَادَمَلَابُنَآوِيَالْإِلَآغَدَصْنَاو

Анушарвон баланд, мустаҳкам, пишиқ қилиб қурдирган (Ироқдаги) Кисро ҳукмдорлик қилаётган Модоин (шаҳри)даги айвонлар вайрон бўлди.

ةِيُولُغَلِلَهَاتَافُرُشِنَمُرُشَعَوُغَبَرَأَطِقَسَو

(Ўша кеча қаттиқ зилзила бўлиб) ўн тўртта (баъзи ривоятларда ўн иккита) юқори равоқи қулаб тушди.

هَارَعَوُهُبَاصَاآمَلَوَهَلِيَرَسُكَلُمَلَاُرِيَرَسَرَسُكَو

Содир бўлаётган нарсалар дахшатидан Кисрони тахти синди-рилди.

قَارَشِإَوِرِيَنُمَلَاهَرَدَبِغُولُطَلِةِيَسَرَاْفَلَالِكَلَامَمَلَابُهُذُؤُبُغَمَلَانَارِيِنَلَالَتَدِمَحَو
هَآيَحُم

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг муборак юзларининг нури мунаввар (тўлин) бадр (ойи каби) толеъсидан (шуласидан) Форс мамлакатадаги ибодат қилинадиган (юз йиллардан бери ўчмай келаётган) ўтлар ўчиб қолди.

ةِيَمَجَلَالِدَالْبَلَانَمُوقَوَنَادَمَهَنِيَبَتَانَاكَوَوَآسُهُرِيَحُبَتَضَاغَو

Сава кўлини суви кетиб қолди. У Ҳамазон (Хуросондаги шаҳар) ва Қум (Рой) шаҳарлари орасида жойлашганди.

Шарҳ: Кўл у жойга яқин бўлгани учун Соваҳ кўли деб ном олган.

هَآيْمُ الْكَيْتَاهُ غَيْبَانِي حَجَّ ثَلَاوْجُ وَمُفَاوَّكَ ذَاتُ فَجَو

Кўл қуриб қолди. Сабаби, ўша сувларнинг булоқлари селли мавжлар томчиларидан тўхтаганди.

عُقْنِيْ ءَامُ لُبَقِ اَوْبُ نُّكَيْ مَلَّيْ رَبَّوْةَ الْفِيْ فَرَا فَمَّيْ هَوَّوْةَ وَاَمَّسِيْ دَاوْضَا فَو
هَآءُ لَلْءَامِ ظَلَل

(Шомдаги) Самова водийсидаги (анҳор,кўлларда) сувлар тўлиб тошди. У олдин ташна одамнинг томоғини ҳўллагани (атига) бир томчи сув топилмайдиган қуруқ, қақраб ётган чўл эди.

دَلَبْلَاوْةَ الْكَيْمُ لَصَارِعُ لَابِ فَوْوَعْمَلَا عَضُّوْمُ لَابِ مَّسَوَّيْ لَعْلَلَا يِّ لَصُّ هُدُّوْمُ نَاكَّو
هَآلَا خِيْلَتُّ خِيْآلَاوْ هَرَّشُ دَضُّعِيْآلَا يِّ دَلَا

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Маккадаги дарахтлари синдирилмайдиган, яшнаб турган ўсимликлари узилмай- диган, (ундай ишлар) ҳаром қилинган машҳур Иросда туғил дилар.

يُّوْرَمُ ءَامُ لُغْلَلِ لْأَوْقَا يِّ لَعْ اَوْمُوِيْ يِّ فَوْ اَوْرَءَشِيْ فَوَّوْءَدَا لْوَ مَاعِيْ فَا فُلْتُّ خَاو

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг туғилган йиллари, ойлари ва куни борасида сийрат уламолари томонидан турли сўзлар айтилган.

لِيْفَلْءَامُ نَمْلُ وَاَلْغَيْبَرِ رَءَشِ رُشَعَا يِنَا ثِنِيْ نْثَا لْءَامُوِيْ رُجَفَ لِيْبُقِ اَهَّانَا حَجَّارَلَاو
هَآمَّحَاو مَّحَلَلَا نَعَا يِّ لَاعَا تُّ هَلَلَا ءَدَّصِيْ دَلَا

Энг ишончли сўз, Аллоҳ таоло Ҳарами шарифни (Абраҳадан) ўз ҳифзу-ҳимоясига олган Фил йили, робиъул аввалнинг ўн иккинчи душанба куни

Ҳалиманинг кўкрагидан (Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни эмизганлиги баракасидан) унинг кўкраги дур каби оппоқ сутга тўлиб (оқди), ўнг кўкрагини Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам, чапини (эса) икки акалари эмарди.

هَيَّيْنَا رُقْفًا لِّأُولَآئِكَ لَدَعَبٍ تَحَبُّصًا

Оч-наҳорлик, камбағалликдан кейин бой бўлиб кетдилар.

هَآيَّ شِلِّ أَوْ هَآيَّ دَلُّ فَرَّاشِلِّ تَنْ مَسَو

Уларнинг туяси ва қўйлари семирди.

هَيَّيْنَا رَوْءًا لِّمُلْكٍ أَوْ بِنَاجٍ نَعَبَاجًا

(Хонадонидан эса) бало ва мусибатлар узоқ бўлди (ариди).

هَآشَوَّ وَوَيَّنَّ هَآلَا هَآشَوَّيَّ عَدْرُبٌ دُعَّسَلَا زَرَطَا

Бахт-саодат Ҳалиманинг либосини лаззат (ва барака) нақшлари билан бегади.

كِرَابًا وَ مَسَوَّ لَصَّ مَّهَلَّ لِمَيْسَتَا وَ ءَالَصَّ نَمَّيَّ دَشَّ فَرَعَبَ مَيَّرَكُلَا ءَ رَبَقٌ مَّهَلَّ لِرَّطَع
هَيَّيْنَا

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Т Ў Қ Қ И З И Н Ч И А Т Р

УЛҒАЙИШ ДАВРИ ВА КЎКРАК ЁРИЛИШ ҲОДИСАСИ

هَيْئَاتُ الْعِبَادَةِ فِي بَابِ صَلَاةِ بَابِ شَرِّ مَوْجِلِ فِي بَابِ شَيْءٍ نَاكِلٍ وَ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Раббоний ёрдам (иноят) ила бир кунда бир ойлик улғаяр эдилар.

رُوِّدَتْ لَنَا مِنْ عَسْتِ فِي تَيْوَقٍ وَسَمَخٍ فِي شَيْءٍ مَوْجِلٍ فِي هَيْئَةِ مَدَقٍ لَعَمَاقٍ وَ
هَأُوْقٍ قَطْنٍ لِحِصْفٍ

Натижада уч ойлик бўлганларида той туриб, беш ойлик бўлганларида юра бошладилар. Тўққиз ойлик бўлганларида эса фасих нутқда (равон сўзлай) бошладилар.

هَيْئَةُ دَقِّقَةٍ مِنْ أَحْرَاقٍ أَوْ هَيْئَةُ دَلِّ فِي رِشْلِ أَوْ رَدِّصِ نَاكِلٍ لِقَشَوٍ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Ҳалиманинг хузурида эканлигида икки фаришта муборак кўкракларини ёриб, ундан (шайтоннинг насибаси) қора қонни олиб ташладилар.

هَالَسَ غَجْلٌ لِبَابٍ وَ نَاطِيٌّ شِلْ طَحُّ هُنْمَ الْآزَأُ وَ

Шайтоннинг насибасини олиб қор билан ювдилар.

هَامَتِ خِوْبٌ لِلْمَتَابِ وَ هَاطَاخٌ مُثْ هَيْئَةُ مَوْجِلٍ مَوْجِلٍ هَالَمَ وَ

Қалбини ҳикмат, иймон маъноларига тўлдириб, маънавий ип билан тикиб қўйдилар. Ва уни хотами нубувват билан муҳрладилар.

هَيْئَةُ حِلِّ الْعَمَلِ هَتْمٌ نَمْفَلِ أَبَحَّ رَفُ هَانَزَوٍ وَ

Фаришта уни вазнлаганда энг яхши умматнинг мингтасидан оғир келди.

هَابِصِلِ أَحْ نَمْفَاصٍ وَأَلِ لِمَكْ أَيْ لَعَمَاقٍ وَسَوْ هَيْئَةُ لَلِ لِي لَصِ أَشْنِ وَ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам комил сифатлар билан (тарбияланиб) ўсдилар.

هَاشَخَتِ ثَدَا حِ بِأَصْمَبَ بِأَصْمِي نَأْنَمَ أَرَدَحَ ؕ ؕ يَخَسُرِي غَوْبَ يَهْ وَوَمُأَيَلِ إِهْتَدَرُّ مَث

(Кўкрак ёрилиш ҳодисасидан кейин яна) бир ҳодиса рўй беришидан хавфсираб, у зотдан ажралишни истамасада, ўз онасига қайтариб берди.

رَفَأُولِ إِهْوَأَبِحَ نَمَ إِهْأَبَحَ فِ ؕ ؕ يَضْرُرُ لِإِةِ دِّي سَلِ إِةَ حِ يَدَحِ مَأَيَ أَي فِ ؕ ؕ مَمُيَلِ حِ ؕ ؕ يَلَعِ ؕ تَدَفَّ وَوِ
هَ أَي حِ ب

Розия (ҳамма рози бўлган) Саййида Хадижа онамиз (ҳаёт) кунларининг бирида Ҳалима Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам олдиларига келганида, ёмғир каби (фойдали) жуда кўп ҳадялар инъом этдилар.

يَخَسُرُ رَأُولُ إِهْتَدَحَ أَوْ إِهْأَبَحَ لِمَ أَقَفِ نِي نَحَ مَوِي ؕ ؕ يَلَعِ ؕ تَمَدَقَ وَوِ

Ҳунайн кунида келганларида эса хурсанд бўлиб, ўринларидан туриб турдилар.

أَدَنَ وَوَرَبَ طَاسَبِ فِ يَرْشَلِ إِهْوَأِيرُ نَمَ إِهْأَبَحَ طَسَبَ وَوِ

Муборак чакмонларини яхшилик гиламидек тўшаб, иззат- икром қилдилар

يَرْزُلُ أَوْ نِي نَبَلِ أَوْ إِهْوَجَ وَزَعَمَ تَمَلَسَ إِهْأَبَحَ يَخَصَلُ أَوْ

Саҳиҳ (гап)га биноан, Ҳалима, эри (Ҳорис ибн Абдул Уззо, лақаби Абу Кабша), болалари ва зурриётлари мусулмон бўлганликлари (айтилган).

هَ أَوْلِ إِتَاقُ ثَمُ ؕ ؕ مَ عَمَ حِ ؕ ؕ إِهْأَبَحَ يَخَصَلُ إِهْأَبَحَ دَعِ دَقَ وَوِ

Ишончли ҳадис ровийларидан бир қанчалари иккисини саҳоба- лардан ҳисоблаганлар.

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُؤَلَّلًا مِيْلَسَتْ وَوَالَصَّ نَمَّيْدَشِ فَرَعَبَ مَيْرَكُّلًا رَبَقَ مُؤَلَّلًا رَطَعِ
وَالَعَلَّكَ رَابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал- ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н И Н Ч И А Т Р

ТҮРТ, ЙИГИРМА ТҮРТ ЁШ ОРАЛИГИДАГИ МУҲИМ ВОҚЕАЛАР

وَالصَّوْبُ مِوَالِي لِيَوْمِ تَجَّخَ نَيْنَسَ عَبْرًا مَلَسَ وَوَالَعَلَّكَ هَلَلًا يَلَّصَ غَلَبَ أَمَلًا
وَالصَّوْبُ نَلَلًا

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам тўрт ёшга етганларида онаси (кейинчалик ҳижрат қилиб ,иккинчи ватанларига айланган) Мадинаи Мунавварага олиб борди.

Шарҳ: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам тўрт ёшга етганларида онаси вафот қилди. Сийрат китобларида бу борада турли хил ривоятлар келтирилган. Олти ёшга тўлганда дейилган ривоят энг саҳиҳи ҳисобланади.

وَالصَّوْبُ نَلَلًا نُوْحَجَّ لِبَعِ شَبَّوْءًا وَأَبَّ أَلْبَابَ هَاتَفَ أَوْفَتْ دَاعٍ مَثَّ

Қайтаётиб (Омина) Абво ёки Жаҳунда тоғлик жой атрофида вафот қилди.

وَمَدَّ مَالًا سَلَّوْهُ وَالصَّوْبُ لَعَلَّ عَجَّوَزِي تَلَّ لِيَشَبَّ حَلَّانَ مَيَّيْمًا هَاتَفَتْ نَضَّاحُ تَلَّ مَحَّوْ
وَالصَّوْبُ نَلَلًا نُوْحَجَّ لِبَعِ شَبَّوْءًا وَأَبَّ أَلْبَابَ هَاتَفَ أَوْفَتْ دَاعٍ مَثَّ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга қараш хизматини кейинчалик мавлоси (озод қилган қули) Зайд ибн Ҳорисага турмушга берган (асли) Ҳабашистонлик Умму Айман (исми Барака бинти Саълаба) ўз

зиммасига олди.

هَيُّرُ يَلْعَاوُ هَلَّ قَرَّوْ هَيْلِيْهُمَّ صَفِيْلٌ طُمْلَا دَبَعِيْلَعُ هَلَّ خِدَاوْ

Умму Айман Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг амакиси Абдулмуттолибни олдига олиб борганида бағрига босди. Меҳр кўрсатди. (Ўз фарзандларидан ҳам кўра) зиёда эҳтиром кўрсатди.

هَالَاوْ وَهَرَّقُوْ نَمَلِيْ خَبِيْحٌ بَبَفِّ امِّي طَعَانُ اشَلْ اَدَّهِيْ نَبِيْلٌ نَلِاقَوْ

Бу фарзандимни шаъни улуғ, мартабаси баланддир. Ким уни ҳурмат қилиб, дўст тутса, офарин, тасанно бўлсин деб қўйди.

يَدْتَعَا فَا دَغَامُ اَرِيْثَكَ وَهَيْبُ الْاُهْ سَفَنٌ طَقَّ اشَطَعَالُوْ اَعُوْجُ هَابِيْصِيْ فُكُشَاتِ مَلَوْ
هَافَكَ فَمَزَمَزَاءَم

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг (яхшиликлардан) ман қилувчи нафслари ёшлигида (катта бўлганларида ҳам) харгиз очлик ва ташналиқдан эътироз қилмади. Кўпинча бориб замзам суви билангина нонуша қилар, унга кифояланардилар.

قِيْقَشِيْ بِلِاطُوْبَا هُمَّعُ هَلْفَكَ هَيْنَمُ لِيْ اِيْطُمِ بِلِطُمْلَا دَبَعِيْلَعُ دَجَّ اَنَفِيْ تَخِيْنُ اَمَلَوْ
هَلَلِ اَدْبَعِيْ هَبَا

Абдулмуттолибнинг (уйи) саҳнасидан ўлим уловлари овози эштилганда, амакиси, отаси Абдуллоҳни туғишган акаси Абу Толиб, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни ўз кафиллигига олди.

هَابَرَوْنِيْ نَبَلْ اَوْ سَفْنَلَا يَلْعَاهُمَّ دَقَّوْ هَيْمَحَوْ هَمَّهَوِيْ وَقَدِمَزَعَبِيْلَعُ اَفَكَبَمَاقَف

(Ёвдан) ҳимоя қилиш, олий ҳиммат кўрсатиш, кучли матонат ила кафиллик қилди. (Амакиси) Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзи ва фарзандларидан муқаддам қўяр эди. Чиройли тарбия қиларди.

عَبَّاسٌ مِّنْ آلِ دَاوُدَ الَّذِي فَطَرْنَا لَهُ حَنَافَةً وَأَنزَلْنَا لَدُونِ مَدْيَنَ تِلْكَ آيَاتِنَا لِقَوْمٍ لَّا يَتَذَكَّرُونَ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўн икки ёшга етганларида, амакиси Абу Толиб жиянини Шом шаҳрига олиб борди.

هَٰؤُلَاءِ قَوْمٌ لَّا يَتَذَكَّرُونَ

Роҳиб Баҳийро (Буҳайро) аҳли китобларнинг Таврот, Инжил каби муқаддас китобларида жамлаган ва ўрганган илмлари натижасида у зотни таниди.

وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقْوَاهُ ۖ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Мен уни оламларнинг саййиди, Аллоҳнинг расули ва пайғам- бари деб биламан”- деди.

وَاللَّهُ يَتَذَكَّرُ بِهِ نَبِيُّ دَاوُدَ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Дарахтлар, тошлар у зотга таъзим қилади. Булар фақатгина тоат-ибодати кўп пайғамбаргагина таъзим қиладилар.

وَاللَّهُ يَتَذَكَّرُ بِهِ نَبِيُّ دَاوُدَ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Биз самовий қадимги китобларда ҳам у зотнинг сифатларини топамиз.

وَاللَّهُ يَتَذَكَّرُ بِهِ نَبِيُّ دَاوُدَ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

(Сўзини тасдиқлаш мақсадида) икки кураги орасида нур таратиб, олий бўлиб турган нубувват муҳри бор деди.

وَاللَّهُ يَتَذَكَّرُ بِهِ نَبِيُّ دَاوُدَ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Амакисини яҳудий дини аҳллари (зараридан) хавфсираб, уни Маккага олиб кетишга буюрди.

هَارِصُ بَسِّدَقُ مَلَامِش لَانِمْ زَوَاجِي مَلَّ وَهَبَ عَجَزَف

Муқаддас Шомга етмасданоқ (ярим йўлдан) Бусрога қайтдилар.

وَمَلَّ سَوَّيْلَ صُمَّةَ لَلَا مِي لِسَتَ وَوَالَصَّ نَمَّيِّ دَشٍ فَرَعَبَ مَيِّ رَكُّ لَالُ رَبَقُ مُمَّةَ لَلَا رَطْعَ
هَلَّ عَكْرَابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини хушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н Б И Р И Н Ч И А Т Р

БУСРОГА САФАР

هَيْتَ فُلِّ دَخَلِي دَخَلِي رَاجَتِ يَفِي رِصْبِي لِي رَفِ اسَّ نَسِي رَشَعًا وَسَمَّخَ لَبَّ امَّ لَو

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам йигирма беш ёшга етганларида, гўзал, навқирон Хадича онамизнинг тижорати сабаб Бусро шаҳрига сафар қилдилар.

هَانَعَ امُّ مَوْقِي وَهُمُ دَخِي رَسِي مِ اَهُمَّ اَلْغُ عَمَّ وَ

У зот билан Хадича онамизнинг ғуломи Майсара (ҳам) бор эди.У Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга қасд қилган ишларида ёрдам (кўрсатиб), хизматларида бўлар эди.

هَيْ نَارِصْنِ لَابِهَارِ اَرُو طَسَنَدَ عَمَّ وَصِي دَلِي رَجَشَ تَحْتِ لَزَنَ وَ

Насронийлар роҳиби Настуронинг ибодатхонаси олдидаги дарахт тагига (дам олиш учун) тушдилар.

سَيَبَنُّ الْإِطْقَةَ رَجَّ شَلَّ إِهْدَهَ تَحْتَ لَزَنَ امَّ لَاقَ وَ هَاوَا وَ فِرَاوُلَا إِهْلَطَ هَيْ لَ لَامِ ذِي هَفَرَعَفْ
هَابَحَ وَ لِيَأْضَفَ لِيَابَ هَلَّ لَ إِصْخَ دَقُ لُوسَرَ وَ هَيْ قِنِي تَأْفِصُ وَ ذ

Настуро устида соябон қилиб қуёш иссиғидан кенг кўланка қилган (булутлар) соясини (кўриб), у зотни таниди.

“Бу дарахтнинг тагига (дам олиш учун) тушган киши пок сифатли пайғамбар, Аллоҳ таоло гўзал фазилатлар билан сийлаган расул экан-ку”, - деди.

هَي فَخَلَّ لَامَ الْعَلَّ لَّ ارَاهَ ظَتُّ سَاةَ زُمَحَ هَيْ نِي عَ ي فَاةَ رَسِي مَلَّ لَاقُ مَث

Сўнгра (Настуро) Майсарага махфий аломатларни зоҳир қилиш учун: - “Икки кўзида қизиллик борми?” - деди.

هَاحَا وَ وَ هَنَ ظَامَ هَيْ دَلَّ قَحَفَ مَعَنَبُ هَبَا جَا فَا

-“Ҳа”, -деб жавоб қайтарди (Майсара). Настуронинг кўрган нарсалари ҳақиқат бўлиб чиқди.

هَمَزَكَا نَمُّ هَنَ إِفَّ هَيْ وَ طَ نَسُحَ وَ مَزَعَا قَدِصَبُ هَعَمُ نُنْكَوْ هُوَ قَرَأْتُ أَلَّ رَسِي مَلَّ لَاقُ مَث
هَابَتُ جَاوَهُ وَ بَنَ لِيَابَ يَلَّ أَعْتُ هَلَّ لَ

Кейин эса, Майсарага:

“Ундан ажрамагин. Чиройли ният, содиқ мақсад ила унинг хизматида бўл. Чунки У зотни Аллоҳ таоло пайғамбарлик ила мукаррам қилган, (башарият ичидан) танлаб олган”, - деди.

هَيْ لُ عَ ي فِ هَيْ وَسَنَ نِي بَ ي هَوَا لَبُّ قُمْ هُوَ حَ ي دَحُ هُوَ تَأْرَفَ هَكَمَ يَلَّ دَا عَ مَث

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам (ва Майсара) Маккага қайтди(лар) . Хадижа розияллоҳу анҳо хона ичида аёллар орасида улов устида келаётган Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни кўрди.

هَالطَا دَقَسْمُ شَلْحُضْ نَم فَي رَشَلْا هَسْأَرْ يَلَعْنَ اَكَلَمَو

Муборак бошлари узра икки фаришта қуёш иссиғидан соя қиларди.

نَم هِي دَلْ عَدُوًّا وُبِهَارْلَا هَلْ اَقَامَ بَوَّوْلُكَ رَفْسَلَا يِفْ كَلْ اَذْيَارْ هُنَّ اَبْرَسُ يَمِ اَهَرَبْ حَاو
تَأْرَامَبْ هَجِي دَجَلْ نَابَفْ هَامَنَو اَهْ حَبْرَه رَا جَلْتَلْ يِفْ هَلْ لَ اَفْعَاضَو هِي صَوْلَا
هِي رَبْلَا يَلْ لَهْلَلْ اَلْ وُسْرَه نَأْتَعَمَسَو

Майсара Хадижа онамизга ана шу (соя)ни бутун сафар давомида бўлганини, роҳиб айтиб берган нарсаларни, роҳибни ўзига (Майсарага) қилган васиятларини, тижоратларида Аллоҳ таоло фойдани зиёда ва ортиқ қилганини айтиб берганида, Хадича онамизга кўрган, эшитганлари натижасида (муборак) зот Аллоҳни бутун мавжудотларга расули эканлиги равшанлашди.

هَي رَبِي طَهَبْ نَامْ يِلْ اَنْ مُمُ شَتَلْ اَوْ سَفَنْ يَلْ اُتَبَطَحَفْ

Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васалламга ёқимли иймон бўйини ҳидлаш учун ўзига совчи қўйдиришини истади

نِي دَوَلْ ضَفَلْ اَهِي فَاوْبَعَرْفْ هِي قُوتَلَا هَرَبْلَا هَدَه هِي لِي اُتَعَدْ اَمَبْ هَمَامْ عَا رَبْ حَا فِ
اَوْ هِي مَوْ قُلْ اَنْ مُمُ لُ كَبَسَحْ وَا مَوْلَا مَحْ وَا

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам покиза, барча яхшиликларни ўзида жамлаган Хадижа онамиз талаб қилган нарсаларни амакисига айтдилар. Хадижа онамизни фазилатлари, дини, чиройи, моли, ҳасабига рағбат қилди. Ҳар бир қавм (эса) Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни яхши кўрар эди.

دِمَا حَمَبْ هَلْ لَ اَدِمَحْ نَا دَعَبْ مَلَسَو هِي لَعْلَلْ يَلْ صَهِي لَع يَنْ تَاوْبِلْ اَطُوْبَا بَطَحْ وَا
هِي نَسْ

Шарҳ: Икки томон тўйга рози бўлди. Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васалламнинг амакиси Ҳамза розияллоҳу анҳу совчи бўлиб борди.

Абу Толиб хутба ўқиди. Хутбасида балоғатли мақтовлар ила Аллоҳга ҳамду санолар айтганидан сўнг, Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васалламни мақтади.

هُدًى لِّلصَّالِحِينَ هُوَ نِعْمَ الْوَعْدُ الَّذِي مَدَّ يَدَهُ إِلَىٰ الْبَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ وَاعَدَهُمْ أَن يُعْرِضَ عَنْهُمْ بِرَبِّهِمْ إِذْ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ فَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ الَّتِي كُنْتُمْ تُكْفِرُونَ
Аллоҳга қасамки, бунда келажакда амаллари мақталадиган улуғ бир мартаба бордир. Хадижа онамизни Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васалламга отаси, бир ривоятда амакиси, (бошқасида эса) акаси Аллоҳ азалда (тақдир қилган имон келтиришдек) саодатга биринчи етишишлиги учун турмушга берган.

هَامَّ سِرِّي لِحُجْلٍ لِّمَسَابِ يَدِّي إِلَىٰ دَالٍ وَأَلُّكَ أَدَلُّ وَأُو

Халил (Иброҳим) исмли ўғлидан бошқа ҳамма фарзандларини Хадижа онамиз туғиб берди.

وَمِنْ مَّسْوَئِلِ صَوْمِ الْمُؤْمِنِينَ مِمَّا يَلْتَمِسُونَ تَوَدَّ اللَّهُ لَوْلَا أَنَّكَ كُنْتَ تَعْلَمُ مَا كُنْتَ تَعْلَمُ
Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н И К К И Н Ч И А Т Р

КАЪБАНИ ҚАЙТА ҚУРИШ

عَبَّكَ لِكُلِّ شَيْءٍ رُّقٍ تَنْبَعُ نَسْنَسَ نِيْثَالِثٍ وَاسْمُ مَخْمَلٍ وَسَوَّيْلَعُ هَلَالٍ يِّلَصَّ غَلَبَ أَمَلٍ وَ
Эй ЧПБ Аллоҳим! Қайта қуриш

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўттиз беш ёшга кирганларида қурайшликлар Каъбани қайта қуришга киришдилар. Зеро, (Маккага кираверишдаги) Абтоҳ деган жойдан сел келиб, унинг деворлари ёрилиб, (таъмир талаб) бўлиб қолганди.

Шарҳ: Қурилиш нопок пуллар аралашмаган ҳалол, покиза пуллар эвазига бўлди. Қурилиш ҳамжихатлик билан бошланди.

هَجَرَ وَوَعَدَ دَارَ الْكُفِّ دُونَ الْحَرَجِ لِيُفِي أَوْعَازَانَ وَ

Ҳажарул асвадни жойига қўйишга (навбат) келганда, ҳар бир қабила (бу шарафли ишни ўзига бўлишини) хоҳлар, орзу қилар (натижада) ўртада низога бордилар.

بِصُغْلَاتِ وَيَقُولُ لَاتُفِي لِي لَعْنَةُ الْوُفْلِ وَأُولِي قَوْلِ الْمُطْعَى

Гап- сўз кўпайди. Уруш қилишга қасам ичдилар. Қабилалар орасида адоват кучайди.

هَانَ أَوْ بِيْئَاتِ يَأْرِي ذِي لِرْمِ أَلَا أَوْضَوْفَ وَأَصْنَانِ لِي لِي أَوْعَادَتٌ مُث

Бир-бирларини инсофга чақирдилар. Ишни тўғри фикр юритувчи, шошилмасдан (одилона ҳукм чиқарувчи) кишига топши- ришни келишиб олишди.

بِيْئَاتِ شِلَّةَ نَدَسْ لِي بَابِ نَمْرٍ لِحَادِ لِّوَأَمِي كَحَتَبِ مَكْحَف

“Бас, Саданатуш-шайба эшигидан биринчи бўлиб кирган киши ҳукм қилсин (дейишди)”.

هُلْبَقَنَ أَنْ لُكُوْنِي مِ أَلَا أَدَهْ أُولَاقِفِ لِحَادِ لِّوَأَمِي لَسَوِ هَيْلَعُ هَلَلِ لِي لِي صِيْبِ نَلَا نَكْفِ
بِيْئَاتِ وَوَلْمُ لِي أَدَهْ يَفِي مَكْحَفِ لِحَادِ بِيْئَاتِ نَوُكِي نَأْ هُوْضَرُ مِ نَبْ هُوْرَبِحْ أَوْ هَاضِرَ وَ

Эшикдан биринчи (пайғамбарлиги кутилаётган зот) Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам кирди. (У зотни кўриб ҳамма хурсанд бўлди. Бир овоздан): “Бу Амин-ку! Рози бўлдик. (Ҳукмини) қабул қилдик”(дейишди). Бу

жанжалли ишда Пайғамбаримиз соллоллоҳу алайҳи васал- ламни (адолатли) ҳукм соҳиби ва иш бошчи бўлишига розилик- ларини изҳор қилдилар.

هَاقَتُومِ يَلِ اَعِي مَجُّ لِي اَبَقُولِ اَعَفَرَتِ نَرَمُ اُمُّ ثَبِ وَاثِ يَفِرَ حَجُّ لِعَضَوَفِ

Ридоларини олиб келишга амр қилдилар. Унга тошни қўйдилар. Ҳар бир қабиладан (бир вакил) ридо четидан ушлаб тошни ўз жойигача олиб боришга амр қилдилар.

هَيَّيَنَّ بِلِ كَيْتَاهِ نَكْرُ نَمَّوَرَقَمِ يَلِ اَعُو فَرَفِ

Каъбани (жанубий шарқий) рукни томонидан ўз жойига кўтар- дилар.

هَانَ بَوَّانَ اَلِ اَعُو صَوَمِ يَفِ اَعَفِي رِشَلِ اَعَدِي بَمَّ لَسَوِ اَعِي لَعُ اَلِ اَعِي لَصُ اَعُو صَوَوِ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳажарул асвадни ҳозирги бино бўлган жойига муборак қўллари билан қўйиб қўйди-лар.

وَ اَعُو مَّ لَسَوِ لَصُ اَعُو لَ اَعِي لَسَتَوِ اَعُو لَصُ اَعُو مَّ يَدِشِ اَعَفِ رَعَبِ اَعُو مَّ يَرَكُ لَ اَعُو رَبَقِ اَعُو لَ اَعُو رَطَعِ اَعُو لَعُ اَعُو كَرَابِ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н У Ч И Н Ч И А Т Р

ВАҲИЙ, НУБУВВАТ ВА РИСОЛАТ ҲАҚИДА

Ана шу (Қуръони Карим нозил бўлган биринчи кеча) Рамазон ойининг Лайлатул қадр, кечаси душанба куни эди.

أَدَّبَ يَدُّ الْوَيْدِ وَمَرَّ شَوْمُ تَلْحِخِ نَامِثِ وَأَوْهَمَ نَيْرِ شِعْوَ عِبْرَ أَلْوَاقِ وَأَوْقَأَ مُثَوَّهَ إِحْمُ رَدَّبَ هَيْفَ

Рамазон ойини еттинчи, ўн еттинчи ёки йигирма тўринчи куни ёхуд муборак юзлари ўн тўрт кунлик порлаган таваллуд топган ойларини (робиул аввал) саккизинчи куни эди деган гаплар ҳам мавжуд.

سَيَوْقٌ طَعَّ طَعْفِ إِرْقَابِ أَنْ أَمَّ لِقَافِ أَرْقَاؤِ هَلْ لِقَافِ

Одатларидек Ҳиро ғорида эдилар. Фаришта Жаброил келиб: “Ўқи!” деди.

“Мен ўқувчи эмасман”, дедилар. У пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни ўзига қаттиқ тортди.

هَيِّنَاتٌ طَعْفِ إِرْقَابِ أَنْ أَمَّ لِقَافِ أَرْقَاؤِ هَلْ لِقَافِ وَأَوْهَمَ نَيْرِ شِعْوَ عِبْرَ أَلْوَاقِ وَأَوْقَأَ مُثَوَّهَ إِحْمُ رَدَّبَ هَيْفَ

Сўнгра (қўйиб юборди яна): “Ўқи” деди. “Мен ўқувчи эмасман”, дедилар. У Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни иккинчи марта тутиб ўзига торди. Ҳаттоки Пайғамбаримизга қийинчилик етказди.

هَيِّنَاتٌ طَعْفِ إِرْقَابِ أَنْ أَمَّ لِقَافِ أَرْقَاؤِ هَلْ لِقَافِ وَأَوْهَمَ نَيْرِ شِعْوَ عِبْرَ أَلْوَاقِ وَأَوْقَأَ مُثَوَّهَ إِحْمُ رَدَّبَ هَيْفَ

Сўнгра (қўйиб юборди яна): “Ўқи” деди. “Мен ўқувчи эмасман”, деди. Учунчи марта ўзига торди.

Бу (зоҳирий ҳамда ботиний аъзолари, қолаверса қалби) бутун вужуди билан тезда йўлиқиб, жидду-жаҳд, ижтиҳод ила рўбарў бўладиган, қабул қилиб, фаҳмлаб оладиган нарсаларига юзланиш учун (эди).

كَيْتَاهِ قَاشْتَنَا يَلِ إِقَاتِ شَيْلِ أَرْهَشَ نَيْتِ الْاَلْثِ وَأَنْ يَنْسَ تَالِثِ يُحْوَلِ رَتَفِ مُثَوَّهَ إِحْمُ رَدَّبَ هَيْفَ

Сўнгра ширин, ҳушбўй, ўта ёқимли бўйларини ҳидлашга муштоқ бўлиши учун ваҳий уч йил ёки олти ой узилиб қолди. (Мусанниф раҳматуллоҳи алайҳ ўта балоғатли сўзлар иштрокида ваҳий узилиб қолганлагини ва бу ҳикмат асосида бўлганини баён қилмоқдалар. Ваҳий оғир иш. Бир оғир иш кетма-кет такрорланаверса, қийинчилик туғдириши турган гап. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга енгиллик қилиш, қолаверса ваҳийга бўлган завқларини ошириш яна ваҳийдаги қўрқувни кетгазиш мақсадида ваҳий узилиб қолган.)

وَأَدَانَ وَأَوْبُلُي رُبِحُجْ هَءَاجَ فُ رُتُّدُمُ لَلِ أَيْ أَيِ هَ لَ عَ تَ لَ زُنُ أُمُ ث

Кейин “Муддассир” (сураси) нозил қилинди. Жаброил алайҳис- салом уни олиб келди ва нидо қилди.

هَتَلْ أَسْرَ يَ لَ عَ مُدَّقُ تَلْ أَوْ هَ يَ قِ بَ أَسْ لَ لَ أَلْ نَ أَيْ لَ عَ دَ هَ أَ شَ مَ سَ رَ ابَ أَرْ قَا مُمُ دَقَاتِ يَ فِ نَ أَ كَ فِ هَ أَعَا دَ نَ مَ لَ رَ أَ شَ بَ لَ أَوْ رَ أَدُّ نَ لَ ابَ

“Икроъ бисми Роббик”ни олдин нозил бўлиши, Исломга чақирган кишиларини дўзах (азоби)дан қўрқитиш, жаннат ҳушхабар- ларини бериш ила бўлган рисолатига муқаддам бўлганлигига далилдир.

وَ مُمُ لَ سَ وَ لَ صَ مُمُ هَ لَ لَ مَ يَ لَ سَ تَ وَ هَ لَ صَ نَ مَ يَ دَ شَ فَ رَ عَ بَ مَ يَ رَ كُ لَ لَ هَ رَ بَ قَ مُمُ هَ لَ لَ رَ طَ عَ هَ يَ لَ عَ كُ رَ ابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н Т Ў Р Т И Н Ч И А Т Р

ИЙМОН КЕЛТИРИШ

عِيْقِيْ دِّصْلٍ اَوْ رَاعٍ لِّاِبْحِ اَصْرِكَ بٍ وُّبِ اِلْجِ رِلِّ اِنْمِ وَّبِ اِنْمِ اَنْ لِّ وَّوْ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга биринчи бўлиб иймон келтирган эркаклардан ғордаги соҳиблари Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анҳу.

اِنْمَوْ هَا قِوْوُ هَبْلَقِ اَوْ بٍ هَلْ لَّ اَتَبَثَّ يَتْلُ اُحْجِي دَخِ اَسَّ نَلِّ اِنْمَوْ يَلَعِ اِنْ اَيِّ بِّصَلِّ اِنْمَوْ
عِيْمُ اِهَلِّ اِي فُ هَبَّ دَعِ يَدُّ اِلَّ اَلْبِ اَقْرَأ لِّ اِنْمَوْ وَهَ ثِرَاحُ نُبِّ اُذِي زِي لِّ اَوْ مَلِّ

Болалардан эса Али. Аёллардан унинг ёрдамида Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни қалбларини бақувват қилиб (душманлардан эҳтиётлаган) сақлаган Хадижа онамиз бўлди. Мавлолардан (озод қилинган қул) Зайд ибн Ҳориса, қуллардан эса Аллоҳ йўлида Умайя азоблаган Билол бўлди.

هَالِ وَا اَمْرٍ قِ تَعْلِ اِنْمِ رِكَ بٍ وُّبِ اِ هَالِ وَّمُ هَالِ وَّوْ

Абу Бакр уни қулликдан озод қилиб, кўп инъомлар ҳадя қилди.

نْمُ مُمْ هُ رِي عَوَّ عِي فِصِّ مَعْلِ اِنْبِ اَوْ فِوَعُ نُبِّ اَوْ عَحْلَطِ وُذِي عَسَ وُذِعَسَ وُ اِنْمِ ثُعَ مَلِّ سِ اُ مْثِ
هَاقَسَ وُ قِي دِّصِّ تَلِّ قِي حِ رُ قِي دِّصِّ لِّ اِ هَلِّ هَانِ اُ

Сўнг Усмон, Саъд, Саъийд, Толҳа, (Абдурроҳман) ибн Авф ва аммаси Софийянинг ўғли (Зубайр ибн Аввом Асадий Қуроший) ҳамда Сиддиқнинг тасдиқ қилиш шаробига қизиқтирган ва (ундан ичишни истаб чанқоғини қондирганлар) имон келтирдилар.

عَدِّصَ اَفِ هَلِّ عِلِّ زُنْ اُ يَّتَحِ عِي فِ حَمِّ وَّبِ اِحْ صِ اَوْ مَلِّ سَ وُ هَلِّ عِلِّ هَلِّ اِ يِّلِّصُ هُ تَدَابِعُ تَلِّ زَامِ وُ
رْمُ وُتِ اِمِّ

“Бас, сенга амр этилган нарсани юзага чиқар...” (Ҳижр, 94-оят)

оятни каримаси нозил бўлгунича Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ва саҳобаи киромлар махфий ибодат қилардилар.

أَفِيْقَتْ أَوْعْدِي فَيَأْطِلُ أَمَّا وَ ءَيِّدْ أَلْكَ مَلَسَوْه يَلْعَهُ لَلِ لِي لَصِهْ بْ شِيْرُقْ تَعَقُّوْا وَ
ءَيِّدْ نُسْلِيْ أَبُ هُوَ بَسَفْ ذِيْ بَعْلٍ أَوْ ءَاهَفُ سَلِيْ هُوَ أَوْرَعُ أَفْ هَارِقْ ءَبَاجِ إِبَابِ أَوْنِ سَخِيْ مَلَفْ
ءَالْعَنْ ءَامُّ دَلِيْ أَبُ تَبِّضُخْ يَّتَحْ ءَرَا حُجْلِيْ أَبُ هُوَ مَرَوْ

Қурайш (кофирлари) Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга ҳар хил азиятлар бера бошладилар. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам Тоифга (боришни) қасд қилдилар. Сақиф қабиласидагилар у зотга (хунук) жавоб қайтариш билан хурмат- сизлик, масхара қилдилар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва- саллам (йўли)га тентаклар ва қуллар (ҳамда ёш болалар)ни қўйдилар. Хунук сўзлар ила ҳақорат қилиб, (чунонан) тош отдиларки, ҳатто муборак кавушлари қизил қонга (қалблари эса аламга) тўлди.

لَا قَفْ ءَيِّبُ صُغْلِيْ وَيْ وَذِ أَوْلَهْ أَلْكَ الْهِيْ فِيْ لَبِجْلِيْ كَلَمٌ ءَلْ أَسَفٌ أَنْ يَزَحْ ءَكَمَ يَلِيْ إِيْدَاعٌ مُّثْ
ءَالْوَتِيْ نَمٌ مَّهْ بَالْصَأْ نَمٌ هَلْ جِجْخِيْ نَأْ أَوْجَرَأْ يِّيْ نِإْ

Маккага хафа бўлиб қайтдилар. Тоғларга (муаккал қилинган) фаришта Тоифни жоҳил, мутаассиб аҳлини ҳалок қилишни сўрага- нида: “Аллоҳ уларнинг сулбидан Ўзини дўст тутадиганларни чиқа- ришни умид қиламан”- дедилар.

وَ مَلَسَوْ وَ لَصٌ مُّءَلَلِإِ مِيْ لَسَتْ وَ ءَالْصِ نَمٌ يِّيْ دَشِيْ فَرَعَبٌ مَّيْرُكُلِيْ لَأْ ءَرَبَقٌ مُّءَلَلِإِ رَطْعِ
ءَلْعَلْعُ كُرَابِ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н Б Е Ш И Н Ч И А Т Р

И С Р О В А М Е Р О Ж

وَبِأَحْرَ وَ يَصُقُّ أَلَا دَجَّ سَمَلَا يَلِي مَارْحَلَا دَجَّ سَمَلَا نَمَّ ءَظْقِي وَ دَسَجَ وَ وَخُورِبَ يَرْسُ أُمَّث
تَاوَامَّ سَلَا يَلِي وَ بَجْرَعُو ءَ يَسُدُّ قُلَلَا

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам жасад ва руҳлари ила уйғоқ
ҳолларида Масжидул Ҳаромдан Масжидул Ақсо ва унинг атрофидаги
муқаддас жойларга сайр қилдирилдилар. (Ўша жойдан, Байтул Мақдисдан)
осмонга кўтарилдилар.

وَالْعَ وَ رَاقُ وُلَا هَلَّ لَجْ دَقُو وَيَلُ وُلَا يَفَمَدَا يَأْرَف

Биринчи (осмон)да савлат тўкиб, улуғворлик чулғаб олган Одам
алайҳиссаломни кўрдилар.

يَتُ وُلَا يَدُّ لَ يَيَّ حَيَّ هَتَلَا خَنُّ بَاو ءَ يَقُّ لَ ءَ رَبُّ لَ لُ وُتَبُّ لَ نَبَا يَسِي عَ ءَ يَنَّا لَ لَ يَفَو
هَابِصَ يَفَمَكُ خَلَلَا

Иккинчи (осмон)да парҳезкор, зоҳида, Аллоҳга ибодатлари кўп, тақво
(соҳибаси Марям)нинг ўғли Исо алайҳиссаломни ҳамда ёшлигида ҳикмат
ато қилинган холасининг ўғли Яҳёни кўрдилар.

ءَ يَلَامَّ جَلَلَا هَتَرُ وُصَبَقِي دَّصَلَا فُسُ وِي ءَ ثَلَا لَ لَ يَفَو

Учинчи (осмон)да ростгўй Юсуф алайҳиссаломни чиройли суратда
кўрдилар.

وَالْعَ أُو هَنَّا كَمُ هَلَلَا عَفَرَا يَدُّ لَ سِي رِي دَا ءَ بَا رَلَا يَفَو

Тўртинчи (осмон)да Аллоҳ мартабасини баланд ва олий қилган Идрис
алайҳиссаломни кўрдилар.

Шарҳ: Идрис дарс сўзидан келиб чиққан бўлиб, Аллоҳнинг китобидан кўп
дарс қилганлари учун шундай номланган. Асл исми Ахнух бўлган.

ةي لئ ارس ا ل ا ة م ا ل ا ي ف ب ب ح م ل ا ن و ر ا ه ة س م ا ح ل ا ي ف و

Бешинчи (осмон)да Исроил умматларига маҳбуб Ҳорун алайҳис саломни кўрдилар.

ه ا ح ن و ه ل ل ا ة م ل ك ي د ل ا ي س و م ة س د ا س ل ا ي ف و

Олтинчи (осмон)да Аллоҳ таоло билан сўзлашган, муножот қилган Мусо алайҳиссаломни кўрдилар.

ه ل ل ا ة ظ ف ح و ة ي و و ط ل ا ن س ح و ب ل ق ل ا ة م ل س ب ة ب ر ا ج ي د ل ا م ي ه ا ر ب ا ة ع ب ا س ل ا ي ف و
ه ا ف ا ع و د و ر م ن ر ا ن م

Еттинчи (осмон)да Намрудни ўтидан сақлаб, халос қилган Роббисини (ҳузурига) саломат қалб, гўзал эътиқод билан келган Иброҳим алайҳиссаломни кўрдилар.

م ا ق م ي ل ا ة ي ض ق م ل ا ر و م ا ل ا ب م ا ل ق ا ل ا ف ي ر ص ع م س ن ا ي ل ا ي ة ت ن م ل ا ة ر د س ي ل ا م
ي ن ي ع ب ه ا ر ا و ة ي ل ا ل ا ر ا و ن ا ل ا ب ج ح ه ل ط ا م ا و ه ا ن د ا و ة ي ف ه ل ل ا ة ب ر ق ي د ل ا ة ح ف ا ك م ل ا
ه ا ر ا م ة ي ب و ب ر ل ا ة ر ض ح ن م ه س ا ر

Сўнгра Сидратул Мунтаҳога (ундан) ҳукм қилинадиган ишларни (ёзадиган) қаламларнинг шитирлаши эштиладиган (жой)гача Аллоҳга яқин, тўсиқсиз юзланадиган мақомга кўтарилдилар. Жалолият нурларидан ҳижобни кўтарди. Роббул аъламин ҳузурида (Аллоҳ таоло кўришни ирода қилган) нарсаларнинг кўзлари билан кўрдилар.

ة ي ت ا ذ ل ا ي ل ا م ح ل ا ي ف ل ا ل د ا ل ا ط ا س ب ه ل ط س ب و

Зотий мазохирда улуғворлик гиламларини солди.

س م خ ي ل ا ت د ر ف ل و ض ف ل ا ب ا ح س ل ه ن ا م ت ه و ل ص ن ي س م خ ه ت م ا ي ل ع و ه ي ل ع ا ض ر ف و
ه ا ض ق و ل ز ا ل ا ي ف ه ا ش ا م ك ن ي س م ح ل ا ر ج ا ه ل و ة ي ل م ع

қилганларида, Парвардигор Ўз ризоси билан хослаган олти нафар ансорий имон келтирди. Келгуси йили улардан ўн икки нафари ҳаж қилди, ҳаққийя байъатини қилдилар.

هَٰؤُلَاءِ مَوَدَّةَ قَوْمٍ لَّيْسَ بَالِغَةَ الْأَقْبَابِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الرِّسَالَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

Кейин (Мадинага) қайтдилар. ИслоМ Мадинада зоҳир бўлиб, қўним топди.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الرِّسَالَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الرِّسَالَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларига учинчи ақаба (пайти)да Авс ва Хазраж қабилаларидан етмиш ёки етмиш уч эркак ва иккита аёл байъат қилдилар. Уларга ўз қавмида шарафли, обрўли ўн икки кишини бошлиқ қилиб қўйдилар. Уларнинг (ватанларига) Маккадан ИслоМ миллати ҳижрат қилдилар.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الرِّسَالَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

Куфрни тарк қилиб, ундан узоқ бўлганларга (Аллоҳ ҳузурида) тайёрлаб қўйилган ажр-мукофотга қизиқиб, ватанларини тарк қилдилар.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الرِّسَالَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам асҳобларига етиб олмаслиги учун у зотни қатл қилишга келишиб олишди. Аллоҳ таоло уларнинг макру ҳийлаларидан нажот бериб, Ўз ҳифзу ҳимоясида сақлади.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الرِّسَالَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н Е Т Т И Н Ч И А Т Р

ҲИЖРАТ

﴿يَوْمَ نَمُوتُ صَاحِبًا يَوْمَ هُمْ مَوْجُوعٌ مَّمَعُونَ وَمَا كَانُوا لَهُمْ آيَةً وَسَاءَ الَّذِي فِي هَلِكٍ ذَا دَعْوِ﴾

Ҳижрат қилишга изн берилди. Мушриклар (Аллоҳ сақлашидан беҳабар, хато) ўйларига биноан, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламни ўлим ҳовузига фарқ қилиш учун орқасидан (изма-из) кузатиб боришди.

﴿يَوْمَ يُقَالُ لِلَّذِينَ هُمْ مَوْجُوعٌ مَّمَعُونَ مَا كَانُوا لَهُمْ آيَةً وَسَاءَ الَّذِي فِي هَلِكٍ ذَا دَعْوِ﴾

У (зот) улар томон чиқиб бошларига тупроқ сочдилар. Савр ғори(га бориш)ни қасд қилдилар. (Абу Бакр) Сиддиқ розияллоху анҳу Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бирга бўлиш(дек бахт)га мушарраф бўлди.

Шарҳ:Савр Маккадан беш мил (8 км) узоқликда Атҳал тоғида жойлашган ғор. Савр ибн Абду Маноф киргани учун унга нисбат қилинади.

﴿يَوْمَ يُقَالُ لِلَّذِينَ هُمْ مَوْجُوعٌ مَّمَعُونَ مَا كَانُوا لَهُمْ آيَةً وَسَاءَ الَّذِي فِي هَلِكٍ ذَا دَعْوِ﴾

Кабутар ва ўргимчак уларни ҳимоя қилиб, ғорда уч кун турдилар.

﴿يَوْمَ يُقَالُ لِلَّذِينَ هُمْ مَوْجُوعٌ مَّمَعُونَ مَا كَانُوا لَهُمْ آيَةً وَسَاءَ الَّذِي فِي هَلِكٍ ذَا دَعْوِ﴾

(Якшанбадан) Душанба(га ўтар) кечаси тез чопадиган, сара (икки) туяга (миниб) ғордан чиқдилар.

يَفِيهِ وَبُعَيْ مُمِّيَ أَوْقِ تَخَاسَفَ هَاعَدَوْهَلَلَا يَلِيهِ لَهَبُ أَفْءَقِ أَرْضِ هَلْ ضَرَعَتْ وَ
هَأَيُّ هَعَنَمَفَنَامَ أَلْهَلْ أَسَوَّيْ وَوَقْلًا هَبُّ لُصَلَا ضَرَأَلْ

Уларнинг изидан Сууроқа (ибн Молик Жаъсам Мудлажий) эргашди.

Пайғамбаримз соллаллоҳу алайҳи васаллам дуо, тавба- тазаррулар қилдилар, натижада унинг чопқир оти тиззаси(гача) қаттиқ, қуруқ ерга ботди. Омонлик сўраганида, омонлик берилди.

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُمِّيَ لَلَا مِيْلَسَتْ وَوَالَصَّ نَمِّيْ دَشٍ فَرَعَبَ مَيْرَكُلَلَا هَرَبَقٌ مُمِّيَ لَلَا رَطَع
هَلَّيْ لَعَكْرَابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

ЎН САККИЗИНЧИ АТР

ЙЎЛДАГИ ҲОДИСОТЛАР

نُكَيْ مَلَفْ هَنْمِ نَبَلْ وَأَمَّ حَلَّ عَايْتَبَا أُودَارَأُو هَيَّ عَزُجَلَا دَبَّ عَمَّ مُمِّيَ لَعِ دَيْ دُقَبْ رَمَو
هَأَوْحْ دَقْ كَلْدَنْ مَمِّيْ يَشَلْ هَأُؤَابَخْ

(Йўлда) Қудайдда (Робиғ, Сухайб орасидаги жой) Хузоъа қаби- ласидан Умми Маъбад (исми Отика бинти Холид)нинг олдидан ўта туриб, ундан гўшт ва сут сотиб олишни истадилар. Умми Маъбадни кулбасида улар (сотиб олмоқчи бўлган) нарса йўқ эди.

تَنْ دَأَفْ أَوْ بَلَّحْ يَفِي هَنْ دَأُتْسَفْ هَيَّ عَرَلَلَا نَعْدُهُ جَلَا هَفَلَّخَتْ يَبَلْ يَفِي هَأَشْ يَلْ رَطَّنَفْ
هَأَنْ بَصَّ أَلْ بَلَّحْ أَوْ بَلَّ نَاكُؤَلْ تَلْ أَقُو

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уй ичидаги ўта озғинлиги сабабли яйловга чиқмаган қўйга кўзлари тушди. Уни соғишга изн сўрадилар. Умми Маъбад изн бера туриб, кошки, сут берганида ўзимиз соғиб олган бўлардик, деди.

مَوْقِلًا نَمَّ الْكَيْسَ وَبَلَحَ وَتَرَدَفَ يَلْوُ وَوَالْوَمَّ لَلْأَعْدَاءِ وَهَنْمَ غَرَضًا لِحَسَمِ فَهْ أَوْرَأُو

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам (муборак қўллари билан қўйнинг) елинини силадилар ва Мавлоси, Валийси бўлган зотдан (барака тилаб) дуо қилдилар. (Қўйнинг) елини сутга тўлди. Соғиб олдилар. Қабиладагиларни тўйгунча сероб қилдилар.

نَبَّ لَلْأَرْوَيْدِ بَعْمُؤَبَّ أَجَفَ يَلَجَ يَآهِيَ دَلُّرَدَاغَ وَأَنَّ إِيْلًا مَّوَبَلَحَ مُثْ هَاصِقًا يَلِيْلُ بَعَّغَلَّ هَبَبَ دَف

(Яна) соғиб идишларни тўлдирдилар. Отика ҳузурида очиқ- ойдин мўжизалар қолдирдилар. Абу Маъбад келди. Сутни кўриб ҳайратдан ёқа тишлади.

لَجَرَانِ بَرَمَ تَلْأَقَفَ يَنْبَلِ رَطَقَبُ ضَبَّتْ تَيْبَلْأَبَبُؤَلْحَالِ وَأَدَهْ كَلَّ أَنْ أَلْأَقَوُ هُنَّ أَبَّ يَلِإِلْ كَبَّ مَسْقَأًا وَشَيْرُقُ بَجَاصَ أَدَهْ لْأَقَفَ هَانْغَمَ وَهُنَّ أَمْثُجَ أَدَكْ وَأَدَكْ كَرَابُ مَ هَانْأَدُو غَبَّتْ أَوْ هَبَّ نَمَّ أَلْ هَارُؤَل

-Булар қаердан келди? (Ахир) уйда бир томчи (ҳам) сут берадиган соғин қўй йўқ эди-ку? Фалон-фалон сифатли бир муборак киши ўтувди... (Ҳа, ҳа) бу қурайшларнинг соҳиби! Агар уни кўрганимдами, иймон келтириб, эргашиб унга яқин бўлардим дея олиҳаларига қасам ичди.

يَكْزَلْ أُهُؤَاجْرَأُ هَبَّ تَقْرَشَأُ وِلْؤَالْ غَيْبَرِ رَشَعِ يَنَاتِ نَيْنُثْ إِيْلًا مَّوَيَ نَيْدَمْلًا مَدَقَوُ هَ أَوْقَتَ يَلَعِ أَدَجْ سَمَّ سَسَّ أَوْ أَبُّ قَبَلَزَنُ وَرَاصِنَ أَلْأَقَلَّتْ

"Ўн иккинчи робиъул аввал, душанба куни Мадинага етиб келдилар. (Бутун) шаҳар Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам қудумларидан яхшилик, барака нурига ноил бўлди. Ансорлар кутиб олдилар. (Мадина

яқинидаги икки мил бир соатлик йўл) Қубо (қишлоғига) тушдилар.У ерда тақво асосига қурилган масжид қурдилар.

Шарҳ: Мадина олдин Амоликлик Ясриб исмли киши номига берилган. Ислом келгандан сўнг, Пайғамбаримиз унда истиқомат қилганларида Ясриб (тасриб) лафзида “ёмонлик” маъноси бўлгани учун “Тойба”-яхшилик дея ўзгартиб қўйдилар.

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُهَلَّلًا مَيْلَسَتْ وَوَالَصَّ نَمَّيْ دَشَّ فَرَعَبَ مَيْرَكَلَلًا رَبَقَ مُهَلَّلًا رَطَعَ
هَلَّعَ كَرَابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Ў Н Т Ў Қ Қ И З И Н Ч И А Т Р

ПАЙҒАМБАРИМИЗ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМНИНГ ЖИСМИ ШАРИФЛАРИ

هَيِّنَسَاتِ فَصَوِّتِ اذْ اذْ اُقْلُخْ وَ اُقْلُخْ سَانَلَلَا لَمْ كَأَمْ لَسَوِ هَلَّعَ هَلَلَا يَّ لَصَّ نَاكَ وَ
رَافِشَ اَلَا بَدَّهَ اَمْ هَلَّعَ كَأَنْ نِي نِي غَلَا عَسَاوِةَ رَمْ حَبَّ اَبَّ رَشْمِ نَوْلَلَا ضَيَّبَ اَمْ اُقْلَا غُ وُبَّرَمِ
هَلَّعَ بَجَّ اذْ نِي بَجَّ لَعَسَاوِةَ نَسَحَ مَفَلَا عَسَاوِةَ اَنْ سَا لَجَّ لَفُ مَ اَبَّ جَا حَجَّ زَلَا حُنْمُ دَقِّ
بَاذِي دَحَا ضَعَبَ هَفْنَا ي فَا رِي نِي دَحَّ لَلَّهَسَ هَلَّعَ لَالَه

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам инсонларнинг ичида кўриниши, хулқ- атвори юксак, энг мукаммал сифатлар ва зот соҳиби эдилар. Ўрта бўйли, ранглари оқ, буғдойранг, икки кўзига кўҳл (сурма) қўйилган, кўзлари катта, киприклари узун; озгина қайрилган, қошлари камонсимон, тишларининг оралари очик (алоҳида- алоҳида) кўринар, чиройли оғизлари кенг, мунаввар ой каби чиққан пешонали, яноқлари кўримли, бурунлари бир оз баланд (қиррали) яққол кўриниб турарди.

سِي دَارِكُلَا مَحَضِ نِي فِكُلَا طَبَسِ نِي بِي كُنْ مَلَا نِي بِي ام دِي عَب هَانِقَا نِي نِي عِلَا نِي سَح
هِي نِي دَالَا مَحْشَلَا يَلَا هُوَ شَسْ سَارَلَا مِي طَع هِي حِلَلَا ثَك بَقَعَلَا مَحَلَلَا يَلَق

Бурунларининг ўртаси озгина кўтарилган, чиройли; икки елкалари ораси кенг, кафтлари (маънан ва ҳиссан) кенг, бўғимлари гўшти, товон гўшти оз, соқоллари қалин, бошлари катта, сочи қулоқ юмшоғига (тушар) эди.

هَالَعَا وَرُونَلَا هَمَّ عَدَقَا هُوَ بِنَلَا مَتَا حَمَلَسَا وَهِي لَعُ هَلَلَا يَلَصَ هِي فَتَكَا نِي بَو

Елкалари орасида нубувват муҳри бор эди. Уни нур чулғаб, олий бўлганди.

هِي كُ سَمَلَا تَحَفَنَلَا نَمُّ بِي طَا هُوَ فَرَعَا وَوُلُّو لَأَكَا مَلَسَا وَهِي لَعُ هَلَلَا يَلَصَ هُوَ قَرَعَا
هَاتَا تَرَلَا بَبَصَا نَمُّ طَحَا نِي اَمَّا نَأَكَا هَتَا يَشْمُ يَفُ أَفَكَتَا يَو

(Муборак) терлари оппоқ дур каби мусаффо эди. Ҳиди мушк- анбар ҳидидан ҳам ҳушбўй эди. Тепалиқдан пастга тушаётгандай юришда олдинга мойил бўлиб юрардилар.

رئِاسَا هُنْمُ دِجَا يَفُ هِي رِشَلَا هَدِي بَحَا فَا صُمَلَا حَا فَا صِي مَلَسَا وَهِي لَعُ هَلَلَا يَلَصَ نَأَكَا
نِي بِنَمُّ هَلُّ هَسَمُ فَرَعَا يَلَا سَارَلَا يَلَعَا هُوَ غَضَا يَو هِي رَهَبَا عَا حَائَارَا مَوِي لَا
هَارُدِي وَهِي بَبَصَلَا

Муборак қўллари ила кўришган киши кун бўйи ҳушбўй нарғиз, ясмин (гуллари) мисол ҳушбўй ҳид топарди. Қўлларини ёш болаларнинг бошига қўйиб силар эдилар. Натижада болалар орасида (ширин ҳид таратаётганли учун) Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ушлаганлиги (яққол) билиниб турарди.

رَأَمَلُ هُوَ تَعَانُ لُوقَا يَ هِي رَدَبَلَا هَلَلَا يَلَلَا يَفُ رَمَقَلَا وَوُلُّو لَاتُ هِي رِشَلَا هُوَ حَوُّ وُلُّو لَاتَا
هَارِي رَشَبَا لَو هُوَ لَثَمُ هُوَ دَغَبَا لَو هُوَ لَبَقَا

Муборак юзлари, бадр кечаси ой жилва сочгандек, нур таратар эди. Пайғамбаримизнинг васф қилувчи узотга ўхшабини олдин ҳам, кейин ҳам кўрмадим, кўрган киши ҳам йўқ бўлса керак деб айтарди.

Шу ва бошқа китобда закр қилинмаган сифатларнинг қисқача тафсилоти:

1. Бошлари катта, юзлари думалоқроқ, кўзлари қора эди.
2. Киприклари узун. Тана аъзолари бир-бирига мутаносиб, хушбичим эди.
3. Сийнасидан киндиккача узун ва ингичка мўй тушган эди.
4. Баданлари туксиз.
5. Бирор тарафга бурилсалар, гавдалари билан бурилар эдилар.
6. Қошлари қўшилмаган, эгик эди.
7. Тишлари майда, ялтироқ, олдинги тишлари бир-биридан алоҳида кўринар эди.
8. Қорин ва сийналари текис ҳамда баробар.
9. Икки елкалари ўртасида пайғамбарлик муҳри бор. Бу муҳр кабутар тухумидек келадиган қизғиш гўшт, усти тук эди.
10. Юришлари тез эди.
11. Барчадан илгари салом берардилар.
12. Сочлари икки қулоқ ярмига тушарди. Ҳаж ва умрада олдирганлар.
13. Сочларини тарар, бўяр ва баъзида фарқ очардилар.
14. Ўнгдан бошлашни суярдилар. Сочга ёғ суртардилар.
15. Кўзларига ҳар кеча сурма қўярдилар.
16. Кийимни йиртилгунча кияр эдилар.
17. Узуклари кумушдан бўлиб, ўнг қўлга таққанлар.
18. Салла ўрардилар (7-12 газ).
19. Таомни суяниб емасдилар. Таомни айбламас, ёқса ер, ёқмаса тарк этар эдилар.
20. Таомдан сўнг бармоқларини уч бор ялар эдилар.

21. Хонтахта устида овқатланмас эдилар.
22. Таомлари товуқ гўшти, қўй гўшти, тўрғай гўшти, сирка, зайтун ёғи, арпа нони, нон тўғралган шўрва (сарид), хурмо, талқон эди. Ширин ва совуқ ичимликни, сутни, замзамни суярдилар.
23. Пиёлалари ёғочдан бўлган эди.
24. Бодрингни ва қовунни (янги) хурмо билан қўшиб ер эдилар.
25. Сув ичганларида уч бор тўхтаб-тўхтаб, нафас олиб ичардилар.
26. Бирор нарсага ишора қилсалар, бутун кафтлари билан ишора қилар эдилар.
27. Шеър ўқир ва эшитар эдилар. (Шоирлари: Ҳасан ибн Собит).
28. Аввал икки ракат енгил намоз ўқиб, сўнгра таҳажжудга киришардилар.
29. Қироатни ҳарф-ҳарф, очиқ ва равшан, ҳар бир оятни алоҳида ўқир эдилар.
30. Қуръонни ўзгадан эшитишни суяр эдилар.
31. Тўшаклари теридан, ичига хурмо дарахти пўстлоғи солинган эди.
32. Қаерга борсалар, бўш ўринга ўтирардилар.
33. Уйдаги вақтлари учга бўлинарди: 1. Ибодат; 2. Уй ишлари; 3. Шахсий ишлар.
34. Ҳар бир ишнинг тадбирини аввалдан қилар эдилар.
35. Сарик либосни суймас эдилар.
36. Ҳеч кимни урмаганлар.
37. Ўзлари дарвешона ҳаёт кечирсалар-да, эҳсонлари зиёда эди.
38. Ҳадя олиб, мукофот берардилар. Ҳадяларни келган куниёқ, муҳтожларга тарқатар эдилар.
39. Узоқдаги товушларни ҳам эшитар, ҳеч ким кўра олмайдиган масофани бемалол кўрар, қоронғуда ҳам кундузгидек бемалол кўраверар эдилар.

40. Лўнда, қисқа, аниқ, такаллуфдан ҳоли ва айни пайтда фасоҳат билан гапирар эдилар.
41. Ҳар кимнинг ақлига мослаб сўзлар эдилар.
42. Кулишлари табассум эди.
43. Дастлаб кўрган одамни ҳайбатлари босар, муомала қилиб таниганидан сўнг, ҳамма у зотни яхши кўриб қолар эди.
44. Бир марта ҳаж, тўрт марта умра қилганлар.
45. Кам овқат ер, кам ухлар эдилар.
46. Ўзлари учун интиқом олмасдилар.

وَمَلَسَ وَوَلَّصَ مُلَلًا مِلَّيْ سَتَوَّالَ صَوْمِي دَشٍ فَرَعَبَ مَرِي كَلَّالَ رَبَقَ مُلَلًا رَطَّعَ
 هَلَّعَ كَرَابَ

Эй Аллоҳим?! Ўзинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васал -ламнинг қабри шарифларини ҳушбўй, ўта ёқимли салоту салом ҳидлари ила муаттар айла!

Й И Г И Р М А Н Ч И А Т Р

ПАЙҒАМБАРИМИЗ СОЛЛАЛЛОҲУ АЛАЙҲИ ВАСАЛЛАМ ҲАЁТЛАРИДАН БИР ШИНГИЛ

هَبَّوْثُ غُفْرِي وَوَلَّعَنْ فُصْحِي غُضَّوْثُ لَأَوْءَايَ خَلَا دِي دَشٍ مَلَسَ وَوَلَّعَ هَلَلًا لِي لَصَّ نَأَكَ وَ
 هَيَّ رَسَّ هَرِي سَبَّ هَلَّ هَلَّ مَخَّ يَفُ رِي سَيَّ وَ هَتَّ أَشُّ بُلَّ حَيَّ وَ

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўта ҳаёли ва ўта тавозели эдилар. Кавушларини (ўзлари) ямар, кийимларини (йиртилса) тикар, қўй (ва туяларни) соғар ва аҳли аёллари юмушларига чиройли ҳолатда ёрдамлашар эдилар.

Мискин ва камбағалларни яхши кўрар, улар билан (бирга) ўтирар эдилар. Касалларини зиёрат қилар (вафот бўлганларини эса), жанозаларига қатнашар эдилар.

هَزَكَيْ اَمَبَّ اَدْحَ اَلْبِاقِيَّ اَلْوَاوِيَّ اَلْوَشَّ اَلْوَقْفُ اَلْوَقْدَ اَلْوَقْفُ اَلْوَقْفُ اَلْوَقْفُ اَلْوَقْفُ

Камбағаллик заифлаштириб, мушкул аҳволга тушиб қолган фақир (кимаса)ларга паст назарда қарамас эдилар. Узрни қабул қилар эдилар. Ҳеч бир кишига ёмон кўрадиган нарсалари билан йўлиқмас эдилар.

يَضْرِيَّ وَيَلْاَعَتِ هَلْ لَبَضْعَيْ وَكَوْلُمُ اَبَايَ اَلْوَيْ دُبُعُ اَلْوَيْ دَوَّ اَلْمَرَّ a

Қул ва тул хотинлар (ишларини раво қилиб) юрардилар. Султонлардан ҳайиқмас эдилар. Ризоси ҳам, ғазаби ҳам Аллоҳ учун бўларди.

يُنَاخُ وُرُلًا اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ a

Ортимни руҳоний фаришталарга бўшатиб қўйинглари, деярдилар.

اَدَّهَ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ a

(Базида) туя, от, ҳачир, ҳамда подшоҳлардан бири (Муқовқис) ҳадя қилган эшакни миниб юрардилар.

هَتَدَوَارُو هَيَضْرَالِ اِنَّا اَلْمَلْمَلُ اَلْمَلْمَلُ a

Ер хазиналарининг калитлари берилган бўла туриб, очликдан қоринларига тош боғлаб юрардилар. Тоғлар тиллога айланишни истаганларида, бош тортдилар.

Шарҳ: Тош боғлаш ҳақида келган ривоятлар синчиклаб ўрганилганда, қуйидаги фойда ва ҳикматлар зоҳир бўлди. Қоринда егулик борлигини билдириш. Инсон оч қолганда ошқозон овқат ва сув ишқида ёнади. Тош эса ўзининг мўътадил ҳарорати ила ошқозондаги иссиқликни

МАВЛИДИ ШАРИФ ДУОСИ

هَافَكَ دُبَّعْ لَأْفُكَا هَافَكَ لَأْتَعْفُرْ إِذْ إِ نَمَ آيَ هَافَكَ طِعْ لَأَبِ نَيَّ دَيَّ لَأَطْسَابِ آيَ مُهَلَّ لَأِ

Эй, икки (ирода ва қудрат) қўлини ҳадялар билан кенг очувчи Аллоҳ! Эй, банданинг қўллари (дуога) кўтарилганда кифоя қиладиган Зот.

آيَ وَ هَابُ شَأْوَ رِيَّ أَطْنِ آهِيَ فُ هَلَّ نَوُكَيَّ نَآ نَعِ هَيَّ دَحْ أَلِ وَ هَاتَفْ صَو وَ هَاتَدُ يَفَّ هَزَنَتَ نَمَ آيَ هَاوسَ يَلَعْ لَوَّعْ يَآلَ وَ هُزَيَّ غَ يَحْجُرِيَّ آلَ نَمَ آيَ هَيَّ لَزَّ أَلِ وَ مَدَّقْ لَأِ وَ آقَبْ لَأَبِ دَرَفَتَ نَمَ

Эй, зоти ва сифатларида ягона, ўхшашидан пок бўлган зот! Эй, Қадим, Боқий ва Азал сифатлари билан ягона бўлган зот! Эй, Ўзингдан бошқасидан умид қилинмайдиган, (Сендан) ўзгага суянилмайдиган зот.

هُدَشْرَتَسَا نَمَ هَلْضَفَبْ دَشْرَأُو هَيَّ مَوِّيَّ قَلَّ وَ هَتَرْدُقْ يَلَّ إِ مَأَنَّ أَلَا دَنَّتَسَا نَمَ آيَ هَادَهَتْ سَأُو

Эй, мавжудотлар зотида қоим, қудратига суянадиган, тўғри йўл, ҳидоят сўраганларни Ўз фазли билан ҳидоятга бошловчи зот!

هَاجْ دَكَّ شَلَّ لَأْتَأْمُلُ طَ نَمَ تَحَازَأَ يَتَّ لَأِ هَيَّ سُدُقْ لَأِ كَرَأُونَ أَبَّ مُهَلَّ لَأِ كَلَّ لَأَسَنَ

Сендан шак-шубҳа қоронғулигидан зулматни кетгазган пок нурларинг ила сўраймиз.

هُهَلَّ وَأُو وَ هَتَرُوصَبْ آيَ بِنَّ أَلَا رُحْ أَوْهَ نَمَ وَ هَيَّ دَمَّ حُمُ لَأِ تَأَذَلَا فَ رَشَبْ كَيْ لَأِ لَسَّ وَ تَنَ وَ هَانَ عَمَبْ

Сенга Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг зоти шарифлари ила васила қиламиз. У Зот суратда (жисмда) пайғам- барларнинг охири, маънода (ҳақиқатда) эса уларнинг аввали эдилар.

هَلْ يَدِيهِ لِي لَوْ اَبَا حَصَابٍ وَهَاتِجًا نَلَاوِ عَمَّ السَّلَاةَ نِي فَسَوِ عِي رَبُّ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ هَلْ اَبَا
هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ

Борлиқнинг омонлик юлдузлари, саломатлик ва нажот кемаси бўлган аҳли
байтлари, афзаллик ва ҳидоятли, ўзларининг (бор будини) Аллоҳдан фазл
сўраб, Унинг йўлида ўз (куч-ғайратини) сарфлаган саҳобалари,

لِي لَوْ اَبَا حَصَابٍ وَهَاتِجًا نَلَاوِ عَمَّ السَّلَاةَ نِي فَسَوِ عِي رَبُّ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ
هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ

Аллоҳдан фазл ва анвои неъматлар ила башорат шодлини туйган, ўзига
хос гўзал сифатлар соҳиблари, шариат олимлари ҳурматларидан,

نَمَّ لِي لَوْ اَبَا حَصَابٍ وَهَاتِجًا نَلَاوِ عَمَّ السَّلَاةَ نِي فَسَوِ عِي رَبُّ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ
هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ

Сўзда ва амалда холис ниятли бўлишга муваффақ айлашини, (бу мавлиди
шарифга) хозир бўлганларни истак- мақсадларини раво қилишини, шаҳват
кишанидан, (кибр, риё, ҳасад каби) қалб касалликларидан халос
қилишини, ўйлаб юрган орзуларини рўёбга чиқаришини, катта-ю (кичик)
мусибатлару, балоларга (Ўзинг) кифоя қилилишингни,

هَلْ يَدِيهِ لِي لَوْ اَبَا حَصَابٍ وَهَاتِجًا نَلَاوِ عَمَّ السَّلَاةَ نِي فَسَوِ عِي رَبُّ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ
هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ

Ҳавосига бўйин экканлардан қилиб қўймаслигингни, янги узилган
(узувчига) яқин узум шингилидек (Ўзингга) яқин қиладиган (амалларга)
ёндаштиришингни, қилган ҳар бир гуноҳларимизни (фаришталар
китобидан) авф қилишингни, раҳмат, мағфират ила мунаввар,

هَلْ يَدِيهِ لِي لَوْ اَبَا حَصَابٍ وَهَاتِجًا نَلَاوِ عَمَّ السَّلَاةَ نِي فَسَوِ عِي رَبُّ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ
هَلْ لِي اَنْ مَأْبِكَاوَكْ

Олийқадр ҳадяларингдан бу жамоатнинг (ҳаммасига) насиб этишингни, доимо Ўзингдан бошқага муҳтож қилмаслигингни сўраймиз.

دَقَّوْ هَا جَرَّوْ كَيْفُ هَلِّمَ اَمَّ جَارَّ لِكُلِّ وَ هَيَّزَمَ وَ اَمَّ اَقَمَّ لِيَّ اَسَّ لِكُلِّ تَلَّ عَجَّ كُنَّا مُهَلِّلَا
هَانَ وَجَرَ كُنَّمَا اَمَّ اَنْ لِقُقَّحَّ وَ هَيَّ نُنْدَلِّلَا كَبَّ هَا وَ مَنِّي جَارَّ اِنَّا لَوَمَّ اَيَّ كَا اَنْ لَأَسَّ

Эй Аллоҳим, Сен ҳар бир сўрагувчига (улуғ) мақом ва фазилат, Сенга орзу-истак боғлаганларни ҳар бирига (сўраганларини ато) қилдинг.Эй Мавломиз, ҳузурингдаги ҳадяларингдан умид қилганча Ўзингдан сўрадик. Сендан орзу қилган нарсаларимизни рўёбга чиқаргин.

اَدَّهٖ يَفْرِىخُ لَلَا اَدَّهٖ لَعَجَّ نَمَّ لِرَجَّ اَلَا مَطْعَاوُ هَيَّ عُرَّ لَوَا تَا عُرَّ لَلَا حَلَّ صَاوَا تَا عُرَّ وَّ رَلَا نَمَّ اَمَّ هَلِّلَا
هَانَ جَاوَا كَرَّ اَبُّ مَلَّ اَمَّ وَّ يَلَا

Эй, Аллоҳим! (Бизларни) хавф-хатар, қўрқинчлардан омонда қилгин. Халқни ва бошлиқларни Ўзинг ислоҳ қил. Бу (муборак) кунда шундай яхшилиқни қилган (киши)ларга ажру савобларни зиёда қил.

مُغَيَّ اَثَّ يَغَّ اِنَّقَّ سَاوَا هَيَّ حُرَّ رَّ نَمَّ اَمَّ اَلَّ سَا اَلَا دَالَّ بَرَّ اَسَّ وَ اَدَّ دَلَّ بَلَّ اَدَّهٖ لَعَجَّ اَمَّ هَلِّلَا
هَابُّ رَوَّ بَسَّ بَسَّ بَلَّ اَدَّهٖ بَيَّ سُبَّ اَيَّ سُنَّ

Аллоҳим! (Мадина) шаҳри ва бошқа мусулмонлар (истиқомат қиладиган) шаҳар (қишлоқ)ларни тинчлик омонликда, кенгчиликда (бардавом) қилгин.Чўл-биёбонларга фойдали, баракотлар ёмғирини ёғдир.

يَّحُّ نَزَّرَّ بَلَّ اَلَا يَلَّ اَلَا نَمَّ رَفَّ عَجَّ اِنَّ دَيَّ سَا هَيَّ يَدَّ لَوَمَّ اَلَا رَّ رَّ بَّ حُمَّ لَلَا دُرُّ بَلَّ اَدَّهٖ جَسَّ اِنَّ لَّ رَفَّ عَاوَا
نَيَّ بَرَّ قُمَّ لَلَا عَمَّ لَعَجَّ اَوَا هَيَّ نَمَّ اَلَا اَوَا عَا جَّرَّ لَوَاوَا كَبَّ رُقَّ بَرَّ زَوَفَّ لَلَا هَلَّ قُقَّحَّ وَ هَا مَتَّ نَمَّ وَ هَتَّ بَسَّ ن
هَانَ كُنَّ سَا وَ هَلَّ يَقَمَّ

(Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам) мавлидлари ҳақида (битилган) чиройли, гўзал жумлаларнинг муаллифи (туғилиб) ўсган жойи Барзанж (шаҳри)га нисбат бериладиган Жаъфар раҳматуллоҳи алайҳнинг гуноҳларини мағфират қилгин. Ўзингга яқин (муқарраб бандалардан айлаб) орзу- умидларини рўёбга чиқар. Масканини Ўзингга яқин зотлар ила айла.

هُوَ عَمَّسَ الْإِخْصَاءَ نَمَّوْهُ رَاقٍ وَهُوَ بَاتَكَ وَهُوَ عَمَّوْهُ رَصَّحَ وَهُوَ زَجَّعَ وَهُوَ بَيَّعَ هَلْ رُتَّسَ أَوْ
هَأَعَّصَ أَوْ

Бу (мавлид)ни ёзганларни, ўқигувчиларни ва унга (муҳаббат ила) қулоқ
солганларни айбу нуқсонларини (айблар очиладиган кунда) ёпгин.

هُوَ بَحَّصَ وَهَلْ آيَّعَ وَهُوَ يُّكَلِّلُ الْقِيَّحَ لِمَنْ يُّلَجِّجُ لَلْبِاقِ لَوْ أَيْعَ مَّسَّ وَصَّوْهُ لَلَّ
هَأَلَّ أَوْ هَرَّصَنَّ نَمَّوْهُ

Барча ҳақиқатлар хабарини биринчи қабул қилувчи зот (Муҳаммад
соллаллоҳу алайҳи васаллам)га, аҳли байтлари, саҳобалари, уларга ёрдам
бериб, дўст тутганларга салоту саломлар ҳамда баракот ёғдир.

لِفَاحِمْ لِرُودِصَّ تَلَّحَتْ وَهُوَ رَهَّجَ طَارِقًا بِيَّيَّرِدَلَا هَفَّصَّ وَنَمَّوْهُ نَادَالَ تَفَّيَّشَ أَمْ
هَأَلَّ حُذُوقُ عِبَّهَ فَيُّنَّمَلَا

Қулоқлар дур каби у зотнинг васфидан ёқуту гавҳар ила безалди.
Ҳурматли жамоатнинг қалблари гўзал маржонлар билан зийнатланди.

ءَايَبَنَّ أَلَا مَتَّخَ دَمَّحُمَّ أَلَا وَمَّوْهُ أَنِّي سَيَّعَ مَّيْلَسَّتَلَا مَتَّأَوْهُ أَلَّصَلَّ لَضَفَّ أَوْ
نُؤْفَصَّيَّ أَمَّعَ زَعَّالًا بَرَّكُؤْبَرَّ نَاحُؤْبَسَّ نَيَّعَمَّجَا هَبَّأَحَّصَّ أَوْ هَلَّ آيَّعَ وَنَيَّسَّرُمَّ لَ أَوْ
نَيَّمَلَّعَلَّ بَرَّهَلَّ دَمَّحَلَّ أَوْ نَيَّسَّرُمَّ لَ يَّعَمَّ أَلَّسَّ وَ

24/04/2011м.с, 20/05/1432 ҳ.с. Соат 17-¹⁷, Роббимизнинг инояти ила
ўз интиҳосига етди.

Хулоса:

Мавлиди шариф китобини ўз она тилимизга таржима қилиш ва шарҳлаш
мобайнида сийрат илмига доир илмларни имтиҳондан ўтказиб олдик.
Билганларимизни такрорладик. Билмаганларимизни эса ўргандик. Бу
билан сийратга оид илмлар тугади дегани эмас. Мухтасар сийрат китоби

бўлган мавлиди шариф катта-катта сийрат китобларига муқаддима, холос.

Абу Убайдуллоҳ

Фойдаланилган адабиётлар

1. Қурони карим.
2. “Тафсиру Жалолайн”. Жаллолиддин Маҳаллий. Жаллолиддин ас Суютий. Дорул Ҳадис. Қоҳира.
3. Ибни Касир “Тафсиру ибн Касийр”. Дорул Фикр.
4. “Тафсири Ҳилол” Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф Тошкент 2008.
5. Жаъфар Барзанжий. “Иқдул жавҳар фи мавлидин набийил азҳар маат-таълиқ”. Қозон. 1899-йил 20-ноябрь.
6. “Қасидаи мавлидин набий лил Барзанжий”. Қозон.
7. Шайх Муҳаммад ибн Аҳмад Алийш ал-Моликий. “Ал-қовлувлул мунжий ала мавлидил Барзанжий”. Дорул кутубил аробий ал-кубро. Миср.
8. Жаллолиддин Суютий. “Ал-Ҳавий лил фатаава фил фикҳи ва улумит тафсири вал ҳадиси вал усули ван наҳви вал эъроби ва саирол фунун”. (Ҳиснул мақсид). Дорул кутубил илмийя. 2000-й 1-жуз.
9. “Умар Ризо Қаҳҳола”. Мўъжамул муаллифийн 3-жуз .
10. “Ҳажи Халифа Кашфуз зунун” Мустафо ибн Абдулло Қостантиний Дорул кутуб ал илмийя.
11. “Ал адаб ал муфрад”. Имом ал Бухорий. Муҳаммад ибн Исмоил ал Бухорий. Дорул башаир ал исломийя- Байрут. 1989 йил.
12. “Саҳихул Бухорий”. Имом ал Бухорий. Муҳаммад ибн Исмоил ал Бухорий. Дору ибни Касир- Байрут 1987 йил.

13. “Саҳиҳу Муслим” Дору Ихё ат Тирос ал Аробий-Байрут.
14. Мулла Али ал-Қорий. «Шарҳуш шифа».
15. “Шамоили Муҳаммадийя” Муҳаммад ибн Исо ат Термизий” “Муассасатул кутуб ас сақофия -Байрут” ҳижрий 1412 йил.
16. Ибн Ҳишом. Ар ровзул унуф фий тафсирис сийратин набавий. Дорул маърифа Байрут Лубнон 1398ҳ.
17. “Ҳадис ва Ҳаёт” Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф Тошкент 2008.
18. “Зикр аҳлидан сўранг”. Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф 3-сон.
19. Муҳаммад ибн Абу Бакр ибн Абдулқодир Розий. Мухторус сиҳоҳ. Мактабату Лубнон. Байрут. Маҳмуд Хотир таҳқиқи. 1995-1415 йил.
20. Муаллифлар гуруҳи. “Ан-наъим”. Арабча-ўзбекча луғат. А.Қодирий номидаги халқ мероси нашрети. Тошкент-2003.